

Balalik István

Az interjút készítette, szerkesztette: Bábel Balázs
Szentendre, 2010. június – október

Nagyszülők, szülők, testvérek

Az én édesanyám a leghatározottabban, száz százalékgig szlovák származású. Az ő édesanyja a mai Szlovákiában, Rózsahegyen – Ružomberok, Ľubochňa, így szól szlovákul a helyiségnév – született, és onnan jöttek ide Szentendrére a nagyapámmal: Janek József és felesége, Migra Mária.

Tulajdonképpen úgy látszik, hogy akkor úgy jött ki a lépés, hogy itt találtak munkát, és így Szentendrén telepedtek meg. Még azt is emlegette szegény anyukám, hogy a szülei bizony innen – hát akkor még nem volt HÉV járat –, mezítláb mentek be Pestre, és ott építették az Országházat, este meg hazasétáltak; a gyerekek voltak megbízva azzal, hogy otthon aztán meleg vacsora várja őket. Volt három ügyes fiú meg egy még ügyesebb kislány, aki az én édesanyám volt. Az én tudomásom szerint már megvolt a négy gyerek, mire ideköltöztek Szentendrére.

Az anyukám, az mindig panaszkodott, hogy az édesapjának lánya sose volt. Ez a történet úgy volt, hogy a nagypapám szerette a bort, mint minden rendes ember. Egyébként szorgalmas ember volt, mindent az égvilágon megcsinált, ami munkáról volt szó. De ha bement a kocsmába, és csak két deci bort fizettek neki, azt nem fogadta el, azt mondta, nem vagyok én félemler, hogy két deci bort igyak, három deci a legkevesebb. És akkor abból megivott ugye, egy, két, háromszor három decit, és amikor aztán hazament a kocsmából, akkor fűtyült egyet az utcán és mondta, hogy nekem van három fiam: Jani, Pista, Jóska. Lánya sose volt. Érdekes, annak idején a lányok szinte nem számítottak embernek.

Én másfél éves voltam, amikor nagypapám meghalt, és azt hiszem, nyolc vagy kilenc éves, amikor a nagymamám. Így csak az édesanyámon keresztül hallottam, hogy mit mondtak a nagyszüleim. Szerintük még Budapestig kéne, hogy Szlovákia elterjedjen,

mert ők építették föl az Országházat. Ez igaz is. De most akkor az egész országot odaadjuk? Hát elnézést kérek, ők biztos azért jöttek, mert itt munkát találtak. De végső soron mi amíg tartottuk a kapcsolatot, addig igen nagy barátságban, jó viszonyok között voltunk, tehát nem veszekedtünk soha, legalábbis az én emlékezetem szerint.

A nagyszüleim tehát alkalmi munkákból éltek, télen havat lapátoltak, meg ha kellett, fát fűrészelek, ugye, annak idején még nem voltak gépek, meg nem hozták készen a fát. Aztán hogy hogy jutottak földterületekhez, azt én nem tudom, de volt három darab kilencszáz négyszögöles gyümölcsös, ami attól lett gyümölcsös, hogy ők betelepítették. Volt tíz fa őszibarack, meg volt sárgabarack, cseresznye, meggy, szilva, alma, körte, minden. Valószínűleg ezek szabad területek voltak, amiket az akkori városvezetés oda is adott nekik, és akkor ők azt az akkori igények szerint telepítették be különböző gyümölcsökkel. Hát több mint valószínű, hogy a szlovákiai tapasztalatok szerint volt úgy betelepítve mind a három gyümölcsös, hogy ott volt az első májusi, korai cseresznyétől kezdve az utolsó októberben érő almáig minden az égvilágon.

Ott csak ők dolgoztak, akkor ugye, még nem volt divat, hogy másokat alkalmaztak volna, legalábbis az én tudomásom szerint nem volt ilyen. Legfeljebb olyan, hogy kaláka-szerűen dolgoztak, tehát egymásnak segítettek. Bekapálták a földjüket meg betelepítették gyümölcsfákkal, aztán, amikor jött a termés, akkor leszüretelték és elvitték a piacra. Volt itt egy piac, amit Daru piacnak neveztek el, ez annak idején egy olyan központi piac volt, tényleg egy jelentős forgalmú hely. Csak a környékbeli gyümölcsöket adták ott el, méghozzá úgy, hogy a pesti kofák, azok kijöttek Szentendrére és itt válogatták ki azokat a gyümölcsöket, amiket meg akartak venni nagyban, hogy bevigyék a városba.

Aztán annyira kifejlődött ez a szentendrei gyümölcstermelés, hogy az akkori jobbmódú parasztemberek, akiknek volt lovuk meg kocsijuk, ezek beszerezték úgynevezett féderes kocsikat, az azt jelenti, hogy ezeken volt egy nagy sima terület, amit meg lehetett pakolni. Meg voltak különböző ládák, külön a szőlőnek, az őszibaracknak, ezek mind olyan könnyen romló dolgok voltak, és ezeket fel lehetett

pakolni, és akkor nemcsak egy embernek, hanem tíznek, tizenötnek a cuccát vitték be a budapesti piacra, ahol nagyobb volt a kereslet.

Ezek az emberek este elkészítették a kocsijukat, és mi, termelők mindig odavittük a fuvaroshoz, az fölrakta a kocsira, aztán ő elindult este tízkor vagy tizenegykor a pesti piacra. Mert a lovaskocsi, az nem volt olyan gyors, mint a HÉV. Egyébként a HÉV már létezett, és a szüleim, aztán később meg már én a reggeli első szerelvénnel mentünk be. Onnan elmentem a piacra, akkor már ott volt a megbeszélthelyen a kocsi, és lepakoltuk a helyünkre az árut. Emlékszem, nem volt szabad reggel hat óra előtt kereskedni, ez volt a piaci rend, mert akkorra ért oda minden termelő. Utána eladtuk az előző nap leszedett termést, fölraktuk az üres edényeket és hazajöttünk HÉV-vel. Aztán megint ki a gyümölcsösbe, és kezdeni előlről a szedést, hogy aztán este megint ugyanezt megcsináljuk. Nem volt könnyű.

Édesapám általában be sem jött a városba, hanem ő csinálta a cipésszakmát. Vagy az édesanyám jött be, vagy a nővéreim. A gyümölcsstermelés, az egy nagyon jó dolog volt, mert kiegészítette a cipésszakmából jövő pénzt. Abból nem lehetett megélni, mert egyrészt az én gyerekkoromban még csak hét-nyolcezer lakos volt Szentendrén, másrészt volt körülbelül hat-nyolc cipésmester, hát természetes, hogy konkuráltak egymással.

Volt amúgy egy nagyon jól bevált gyümölcs, az egres, vagy itteni nevén piszke. A szüleim hatvan mázsát termeltek belőle évente, és azt egyszerre el lehetett adni; főleg a németek érdeklődtek iránta, mert nagyon jól konzerválta, vagyis megkötötte azt a lekvárt, amit csináltak. Nem folyt szét, lehetett ládába csomagolni, mert ez a gyümölcs, ez összefogta.

Az édesanyám tehát szlovák volt, de az édesapámról azt se tudom, hogy milyen származású, milyen nemzetiségű, mert az a név, hogy Balalik, ez nem mond senkinek semmit. Mondják töröknek meg grúzoknak, meg ilyeneknek, de nem tudjuk, tulajdonképpen nem derült ki soha. Tehát nem tudom, hogy az édesapám honnan származik, de bejárta fél Európát. Ugye, iparos volt már akkor, cipész, akkoriban pedig az volt a divat, hogy vándorútra tért, nyugat felé indult, kiment Németországba, megtanult precízen németül, és a németből szeretett volna franciát tanulni, de aztán

az már nem ment, úgyhogy lemondott róla, inkább visszajött és itt letelepedett. De addig Németországot végigjárta mint ilyen iparos legény. Annak idején az iparos legények vándoroltak városról városra, megkapták a szállásukat, ott dolgoztak egy pár napig – gyakorolták a szakmát magyarul szólva –, ez akkor bevett szokás volt. Tehát ez oda-vissza ment, a németek jöttek erre, mi mentünk arra, és tanultunk egymástól. A cipészipar, az Németországból származik, tehát tulajdonképpen minden szerszám, minden eszköz, az mind német elnevezésű volt annak idején.

Az édesapám tehát hazajött a francia-német határról valahonnan, idekerült Szentendrére és megnősült. De az első felesége a második leány születésekor annyira beteg lett, hogy viszonylag rövid betegség után meghalt. Akkor ott maradt ugye, az édesapám két leánygyermekkel egyedül özvegyen, és ekkor találkozott az édesanyámmal. És hát én is vártam magamra állítólag hat évig, nem voltam hajlandó a világra jönni, de aztán mégis megtörtént.

Az édesapám szüleiről semmit nem tudok, a családjáról is csak annyit, hogy tizenketten voltak testvérek, és hogy az édesapám kezdetben kötélverő volt. Hát az egy természetes dolog, hogy azt kellett csinálni, illetve azt kezdték el csinálni, ami éppen keresett cikk volt. Ennyit tudok a korábbi életéről, ezen kívül semmit az égvilágon. Ahogy mondtam, azt sem, hogy milyen nemzetiségű. A mai napig nem tudom, még a nevem után ítélve sem. A barátaim is érdeklődtek, mondták, hogy grúz vagyok, meg hogy török vagyok meg mit tudom én, de senki nem tudta ezt bebizonyítani.

Egyetlenegy rokona volt, akire én emlékszem. Egy férfi volt az egyik testvére, aki még eljött ide hozzánk az én gyerekkoromban, és itt elbeszélgettek az édesanyámmal. Nem volt rossz a kapcsolat, de olyan szoros sem. Aztán el is maradtak, vagy mert megöregedtek, vagy mert megbetegedtek, azt én gyerekként nem tudtam megítélni. Édesanyám egy darabig még tartotta velük a kapcsolatot édesapám halála után is. De nekem ez a férfi volt az egyetlen Balalik, akire én emlékszem. Na, most az az érdekes, hogy voltak tizenketten, de most akkor hol vannak? Hol vannak a nyomok? Semmit nem tudok róluk az égvilágon.

Sajnos még az édesapámat sem nagyon ismertem, mert gyerek voltam, mikor meghalt, és egy tizenhárom éves gyerek hogyan tudná megítélni a saját apját, mint embert. Hát annyit tudtam meg hallottam, hogy köztisztviselőként álló vezető iparos volt annak idején itt, Szentendrén, de az már régen volt. Velem nem volt semmi problémája, mert én igyekeztem tanulni úgy, ahogy kellett, és volt még ugye, két lánya, őket is tisztességesen és becsületesen felnevelte.

Ő volt itt, Szentendrén a Római Katolikus Legényegyletnek a vezetője. Hát ez egy olyan dolog volt akkor, hogy az iparos inasok ugye, megkapták a segédlevelüket annak idején, és akkor az volt a divat vagy inkább szokás, követelmény, hogy ezeknek a fiatal segédeknek el kellett menniük vándorolni a környező országokba azért, hogy a szakmának az ottani szokásait meg esetleg, ha ott fejlettebb az ipar, akkor azt megtanulja. Tehát vándorolni kellett, méghozzá legalább egy évig vagy kettőig. Attól függött, hogy aztán hogy vált be ennek a szegény gyermeknek a lehetősége. Na, most ezek a gyerekek eleinte csak úgy vándoroltak, elmentek a nagyobb városokba Németországban vagy Szlovákiában, vagy bárhol. Aztán, ha sikerült, akkor ott talált egy mestert. Ha a mester tudott neki adni szállást, akkor adott, ha nem tudott adni, akkor keresett valami szállást, és akkor azért megdolgozott vagy ilyesmi.

Szóval eléggé bonyolult volt ez így nekik. Na, erre figyelt fel egy Kolping nevű német pap bácsi. És ez a német pap aztán kitalálta, hogy kellene ezekben a nagyobb német városokban egy helyiséget biztosítani ezeknek a vándorlegényeknek, ahol megszállhatnak. Tehát, hogy tudja az a gyerek, ha bement bármelyik német városba, hogy akkor ott van egy utca, egy házszám, ahol szállást fog kapni. Kolping Adolfnak hívták ezt a papot, ha jól tudom. Hogy Kolping volt a vezetékneve, az biztos, mert a mai napig is Kolpingnak hívják azt az együletet, illetve szervezetet, ami szeretné összefogni ezt a rendszert. Ez a mi világban nagyon gyengén megy, szinte nem is létezik már.

De annak idején ezt legényegyletnek hívták, és főleg az egyház... mert ugye, Kolping is pap volt, így az egyházak, illetve a római katolikus egyház vette a hóna alá ezt a témát, és ők istáptolták a helyi szervezetet minden városban, ahol létrejött egy ilyen helyiség. És ezért hívták katolikus legényegyletnek a mesterlegények szálláshelyét.

És aztán ez fejlődött ki egész Európa-szerte, és így könnyebb lett a vándorlás meg a tapasztalatszerzés.

És hát Szentendrén is volt egy ilyen legényegylet, mégpedig a ma is működő Péter-Pál templom közelében volt a szállásadó helye. Van ott egy nagyobb épület, ami most tulajdonképpen egy ilyen nagy lakóépület, ahol több család lakik egy udvarban. A legények ott kaptak szállást, ott letelepedhettek, és az itteni iparosok ugye, alkalmazták őket. És akkor vagy megmaradt itt, vagy továbbment, hát az mindig őtőle függött. Megismert egy kislányt, elvette feleségül, akkor itt maradt, ez világos dolog. Hogy aztán ez a Legényegylet meddig működött, meg hogy működött, azt én nem tudom, mert még gyerek voltam, nem figyeltem annyira oda. Nem beszélve arról, hogy ha szegény édesapám megmaradt volna, akkor én nem lettem volna cipész, az biztos.

A nővéreim közül Mária tizenegy évvel volt idősebb, Teréz pedig kilenccel. Az idősebbik női szabó lett, tehát inasnak ment magyarán szólva, kitanulta a szakmát annak rendje-módja szerint. Utána férjhez ment, és hát annak idején ez úgy volt, hogy a férj tartotta el a családot, az asszony pedig nevelte a gyerekeket, ez volt a dolga. Énszerintem az volt a jó világ. De utána aztán, ahogy kialakult ez a rendszer, akkor aztán már elment dolgozni, mert ugye a fizetéseket úgy irányították, hogy mind a két családfő dolgozzon, tehát az asszony is meg az ember is. De hát fölneveltek három gyereket, és hát ma már az unokaöcsém hetven éves.

Teréznek nem volt szakmája, hanem tanulni szeretett volna, meg apáca akart lenni, de valahogy nem sikerült úgy, ahogy kellett volna, és így neki voltak megélhetési gondjai. Aztán később, amikor már úgy kezdett rendeződni a dolog, akkor a városi tanácsnál dolgozott, mint irodista. Miután férjhez ment, ő tényleg háztartásbeli lett. Két fia volt, hát sajnos már az idősebbik meghalt, a fiatalabbik még él. Na, meg ő is meg a férje is már rég nincsenek. Egyik nővérem sem él már sajnos.

Gyermekkor

Én itt születtem Szentendrén 1930-ban, egész pontosan ott, amit most Szent László útnak hívnak, a Szent László út három alatt, nem messze innen, ahol most élek.

Végeredményben az egy olyan családi ház volt, ahol nem is voltunk egyedül, ott lakott még mellettünk – azt hiszem – két vagy három szomszéd. Amíg éltek, ott laktak az anyai nagyszüleim is. Egy udvarba nyíltak a lakások, mindegyik két-három szobás volt, és volt konyhájuk. Úgy aránylag összkomfortosnak mondhatók voltak, hát persze nem olyan értelemben, mint amilyen most, hanem ilyen kezdetleges formában.

Víz, villany, gáz, ilyen nem volt. Az utcában volt egy kút, a vizet onnan kellett felkurblizni. A fűtés pedig fával és szénnel volt. Akkor volt még ilyen maszek alapon gyártott sparhelt ugye, tehát csak ilyen tűzhelyek voltak, amiket annak idején amennyire lehetett, igyekeztek jól megcsinálni. Jól is működtek, az anyukáink, azok nagyon jól ki tudták használni, meg nagyon jó szeneket lehetett kapni, jó kalóriaértékűt. A fűtést ugye, a nyár folyamán megspórolták a szüleim. Emlékszem, én, mint gyerek vittem a kis játék teherautómmal a fát meg a szenet, volt egy láda, amiben benne volt a fa összerakva, hogy hát mindjárt kéznél legyen. Meg például voltak speciális szeneskannák, amiket annak idején gyártottak, de hát azt már a felnőttek vitték be, mert ha megpakoltak egy ilyen szeneskannát, azt egy gyerek már nem bírta el.

Azt nem mondhatnám, hogy minden helyiséget fűtöttünk, hanem a konyha volt a fő hőforrás, és akkor kinyitottuk a szobát, és a konyhából beáramló meleg melegítette fel tulajdonképpen a szoba hőmérsékletét. Aztán ugye, mivel az édesanyám egyik testvére kályhás volt, előbb-utóbb előkerült egy hordozható cserépkályha, amivel aztán fűtöttünk közvetlenül a hálósobában is. De hát ezek csak ilyen hétfégi luxus dolgok voltak.

Édesapám cipésműhelye is ebben a házban volt. Tulajdonképpen úgy volt, hogy volt a szobánk, amely ötször ötös, azaz huszonöt négyzetméteres volt, tehát egy nagy szoba. Na, ez előtt volt egy helyiség, ami még annál is nagyobb volt, és azt egy deszkakerítéssel kettéválasztották a szüleim, lekerítették egy konyharészt, ahol a konyha volt berendezve a felszerelésekkel, mindennel. Végeredményben tehát függetleníttük a műhelytől, ami aztán kinyílt az utcára. Ez volt a cipésműhely. A kerítés, az olyan magas volt, hogy a plafontól húsz-harminc centire volt, és akkor így

átmelegítette az egész mindenséget az a sparhelt. Ilyen formában volt megoldva az életünk.

Az egész családom vallásos volt, ugye, az édesapám az úgynevezett Római Katolikus Legényegyletnek volt a vezetője, és hát én is ilyen szellemben nevelkedtem. Természetesen a hittan meg a vasárnapi misére járás, az rendszeres volt. Az óvoda is egy apácazárdában volt, tehát apácák neveltek. Ezt aztán később fel is oszlatták, de hogy ez a feloszlítás hogy történt, mint történt, én arra már nem emlékszem, gyerek voltam még.

Elég az hozzá, hogy az óvodából kerültem aztán az általános iskolába, ahol négy évet tanultam, és a négy év után mentem a gimnáziumba, mert ez a gimnázium nyolc éves volt. Akkor lányok még nagyon kevesen jártak oda, egyetlenegy leányosztálytársunk volt. Akkoriban vegyes osztályok még nem voltak nagyon divatban, akkor kezdték nálunk bevezetni. Ott nyolc évig kellett volna tanulnom ahhoz, hogy leérettségizzek és megkapjam a bizonyítványomat, de sajnos aztán közbejött az édesapám halála a negyedik év után; éppen levizsgáztam a négy gimnáziumból, tehát van négy év középiskolai végzettségem.

De nekem előtte egy olyan gyerekkorom volt, amit tényleg nem sajnálok, és örülök neki, hogy olyan volt, amilyen. Nem kellett éhezünk, a Mócsai Lacival együtt töltöttük az időnket reggeltől estig, a patakparton halásztunk, vadásztunk a madarakra, hát szóval az úgy elment.

Szentendre különösen híres volt arról, hogy mindenféle nemzetiségek lakják. Az igazság az, hogy Szentendrét tulajdonképpen a szerbek alakították ki, mikor idekerültek a törökök elől menekülve, és itt alkalmasnak látták letelepedni, ugye itt volt a Duna-part, az arra jó volt, hogy kikössenek hajóval meg csónakokkal, azon kívül, hogy lovas szekerekkel is jöttek. És hát természetes dolog, hogy a tehetősebb emberek indultak előbb. Azért van itt annyi templom, mert minden ilyen nagyobb család – tehát amiben benne van a testvérek meg az unokatestvérek családja is – úgy határozott, hogy építenek egy templomot. Meg is épült ezekből több is.

A szerbek pedig igen nagy százalékban szlovákokat alkalmaztak. Akkoriban rengeteg szőlőt termeltek itt, és mikor nagy szőlőtelepítések voltak, akkor a szlovákok jöttek kapálni meg permetezni, meg amit kellett csinálni. Utána a Dunán le lehetett eresztetni a bort, a kereskedés tehát könnyen ment, és így fejlődött ki Szentendre. Aztán ugye, jöttek a vándorlegények is, és letelepedtek sokan. Így aztán még a gyerekkoromban is Szentendrén laktak svábok, zsidók, szerbek, dalmátok – a szerb meg a dalmát, az olyan rokon nép – meg magyarok, de nem csináltunk ebből mi problémát, hogy te ilyen vagy meg olyan, szépen megvoltunk.

A patakpart volt a játszóterünk, ugye, akkor még nem volt ám játszótér meg ilyesmi, és a legnagyobb békességben éltünk. A patakon csináltunk egy nagy gátat, megfogtuk a vizet, és akkor volt egy jó nagy strandunk, és ott mindenféle nemzetiség együtt volt.

Sajnos az volt a baj részemről, hogy szegény édesapám... hát ugye, volt Trianon, és ő egy nagyon nagy magyar volt, és rettenetesen haragudott erre az egész Trianon témára. És neki az volt a felfogása, hogy ha magyar kenyeret eszel, akkor magyarul beszélj. Én meg hiába szerettem volna – hát ott voltak a szerb barátaim, megtanulhattam volna tőlük automatikusan a nyelvet, vagy a németet a sváboktól – nekem érdekes, tiltotta ezt az édesapám. De ugye, itt voltak a szlovákok Pilisszentkereszten meg Szentlászlón, azok tótul beszéltek, és ha bejött egy kuncsaft Pilisszentlászlóról, akkor ővele tótul beszélt az édesapám. Ugye, ha bejött egy sváb, akkor németül beszélt vele az édesapám, de nekem nem engedte, hogy megtanuljam a nyelvet. Szóval ilyen probléma előfordult. Szomorú vagyok, mert még a mai napig sem beszélek ezeken a nyelveken. Egy-két szót megérték, de abból nem lehetne megélni itt.

A székelyeket is mi mindig tiszteltük és becsültük, mert a székely, az még nagyobb magyar, mint mi, az biztos még a mai napig is. De úgy különösen nem volt a területek visszakerülése alkalmával olyan nagy ünnepség itt Szentendrén. Sőt végső soron nem is volt az olyan könnyű dolog. Mert hát a területet visszakaptuk, de azt azért fejleszteni kellett; vasutat építettünk, ha jól emlékszem, meg utakat kellett építeni, meg ilyenek voltak, ami végeredményben az anyaországot terhelte egy bizonyos fokig. Meg hát azért sem volt nagy ünnepség, mert ugye, ha jól emlékszem,

akkor az úgy már a háború közepette történt, hogy Hitler adott Magyarországnak Erdélyből egy darabot.

Világháború

Nekem volt egy unokatestvérem, aki bevonult katonának. Ő nem sokkal volt idősebb, mint én, és mint katona, ő futár lett, postát meg parancsokat vitt ide-oda, amoda, ahova kellett. Neki az édesapja is katona volt, és akkor már ők – ugye, az oroszok elől menekülve – mindig jobban nyugat felé jöttek. Egy alkalommal itt Szentendrén állapodott meg a családjával együtt. Hát mint katona, altiszt biztos megfelelően meg volt fizetve ahhoz, hogy a családját eltartsa, de hát a fia katona volt, és bizony az volt, hogy a fiú idejött mihozzánk, ide, ebbe a házba megkérdezni, hogy tulajdonképpen a szülei hol laknak itt, Szentendrén. Egy motorral jött, be volt öltözve nagyon jól, és akkor én mögé ültem, aztán mondtam, hogy most balra menjél, most jobbra menjél, most erre menjél, aztán elmentünk a családjához, ahol aludt is egy éjszaka. Még az édesapja is azt mondta neki, hogy ne menjen tovább, mert már nem sok értelme van, már a puskalövések is idehallatszottak. Sajnos elment, soha többé nem jött vissza. Ő volt az egyetlen közvetlenül családi áldozat. A többiek megmaradtak attól függetlenül, hogy hosszabb-rövidebb ideig a seregben szolgáltak annak idején.

Akkoriban mi már a pincében laktunk, illetve minden este, minden éjszaka elmentünk a pincébe aludni, mert éjszaka bizony nem lehetett tudni, hogy mikor lesz valami. Voltak is bombázások, lövöldözések meg ilyenek, egy pár ház megrongálódott, de a miénk szerencsére nem. Az édesapám ekkor már olyan beteg volt, hogy a Legényegyletből minden alkalommal, amikor megszólalt a sziréna, vagy este, amikor el kellett menni aludni, akkor jött két fiatalember, és volt egy karosszék megcsinálva arra, hogy fogója legyen, és akkor az édesapámat beültették a karosszékbe, és úgy vitték le a pincébe. Már nagyon beteg volt, és szegényke nem tudott önállóan menni se. Aztán meg is halt október tizenegyedikén.

Az oroszok decemberben, egészen pontosan karácsonykor jöttek be. Nem történt különösebben semmi. Mi ott laktunk, ahol én születtem, és mivel az egy nagyobb udvart beölelő ház volt, egy tűzér szakasz (vagy inkább századnak mondták annak idején), az költözött oda be ebbe az udvarba, és fölállítottak egy üstöt. Szerezték –

hát az oroszok tudtak szerezni természetesen – húst meg mindent az égvilágon. És ott laktak nálunk, tehát tulajdonképpen a lakásunkat, azt elfoglalták. A földön aludtak szanaszét a katonák, de ugye, enni is kellett nekik, a szakácsok azok főztek, és ugye, ha ők kaptak enni, akkor mi is kaptunk enni, ez volt a jobbik oldala a dolgoknak. Így kezdődött az egész. Aztán ők is továbbmentek, utána meg kezdődtek rendeződni a dolgok mindig jobban meg jobban.

Még évekkel az előtt, hogy ezek mind megtörténtek volna, az édesapámék építkezni akartak. Vettek is egy telket kijebb, az Alsóizbégi úton, amit egyengettünk meg előkészítettük, hogy majd ott fog felépülni a vadonatúj családi ház. Még ciklop követ is hozatott az édesapám, azt tudom, és a végén mindenestül, a kövekkel együtt, meg ami még ott föl volt halmozva, úgy adtuk el, mert végül is az édesapám megbetegedett, és úgy látszott, hogy nem sikerül ez az építkezés. Akkor eladták azt a telket, és akkor vették meg ezt a házat. Ez egy öreg parasztház volt, és ez a része a háznak, ahol most én lakom, nem is volt. Csak az a része volt meg, ahol most az egyik lányom él, és az is eléggé leromolva.

Úgyhogy szegény édesapám megvette ugyan a házat, de ide nem költözött már be, már csak holtan hozták el ide. Ezek igen szomorú emlékek. A Szent László út három szám alatt laktunk még, ott halt meg az édesapám. Annak idején az volt a szokás, hogy az elhunyt lakhelyének az udvarán volt a ravatalozó fölállítva. Ugye, akkor a temetkezési vállalkozó kihozta a különböző felszereléseket és azokat fölrakta úgy, ahogy kellett. De a vállalkozó bajban volt, mert odatette a koporsót az ágy mellé és be akarta fektetni édesapámat, de valahogy nem sikerült. Annak ellenére, hogy egy egész évig beteg volt, és csont és bőrre lefogyott. Én éppen ott voltam, hát mondom, akkor én segíték, és megfogtam az édesapámnak a bokáját – teljesen merev volt –, és behelyeztük a koporsóba. Ez bennem úgy megmaradt, hogy azt soha többé nem tudják kitörölni. Honnan kaptam én annyi erőt, hogy nem zokogtam, nem sírtam, nem csináltam jelenteket, azt nem tudom. Valahogy tényként vettem fel, hogy aki megszületett, annak meg kell halnia. Az ellen meg, hogy ilyen korán... – ötvenhat éves volt az édesapám –, hát most aztán mit lehet tenni?

A háznál volt tehát a ravatalozás, és akkor ugye, a halottaskocsi vitte a koporsót a temetőbe. És hát annyit megcsináltak, hogy itt volt egy rossz fakapu, azt kinyitották

és bejöttek a kocsival, megcsináltak egy kört a halott édesapámmal, és innen mentünk a temetőbe. De még el sem értünk oda, amikor a kápolnánál már jött a légiriadó, úgyhogy futva kellett a temetőbe menni. Mert ugye, a temető, az általában fákkal van teleültetve, és ott kevésbé voltunk láthatóak. És hát felgyorsított tempóban el is temettük az édesapámat, aztán eloszlott a nép. Akkor a temető lenn volt: ott, ahol most a buszvégállomás van, az a terület volt a temető. Utána, amikor csináltak egy új temetőt, onnan ki kellett szedni a halottainkat és fölvenni a mostaniba, de ez már talán nem ide tartozik.

A költözésben én nem vettem részt, mert én közben Mágocson voltam. Ez úgy volt, hogy mivel az édesapám egy jó kisiparos volt, az ipartestület – ezt úgy hívták annak idején –, az Actio Catholicával megoldotta, hogy elmenjünk mi, gyerekek vidékre. Ez egy katolikus akció volt, ők vittek el minket, gyerekeket Mágocsra feltáplálásra, hogy így fejezzem ki magam. Mert hát a háború alatt az égardta világon semmi nem volt: se hús, se kenyér, se semmi. Tizenöt deka kenyeret kaptunk egy napra, és azért is sorban álltunk egy óra hosszat vagy kettőt.

Mi, gyerekek akkor ott laktunk, nem vagyok benne biztos, hogy két hétig, vagy egy hónapig. A családok befogadtak minket – főleg sváb családok voltak ott annak idején –, és ugye, ott volt tehén, tej, csirke, tojás, minden az égvilágon, tehát jól táplálkoztunk, feltápláltak minket, és végre nem kellett éhezni. És én még a régi, a Szent László úti házból mentem Mágocsra, és mikor a nővérem értem jött, akkor már ide jöttem, ebbe a házba tizennégy éves koromban. Úgyhogy nekem ennyi volt a költözés, és azóta itt lakom.

Az édesapa halála után

Nagyon fiatal gyerek voltam tehát – tizenhárom éves –, amikor édesapám meghalt májrákban 1944 októberében, mikor már a puskaropogás is behallatszott a frontról. Szinte nem is ismertem őt. Mi pedig itt maradtunk az édesanyámmal és a két nővéremmel. Az édesapám arra irányított, hogy én tanuljak, ő igazság szerint erdésznek szeretett volna kitaníttatni engem. Még hozzá amennyire csak lehet jó erdésznek, mert ugye, volt egy kuncsaftja, aki csináltatta vele a bakancsokat, és akkor látta, hogy az erdészek, azok egész jól megvannak, és komoly munkát

végeznek. Megtetszett neki is meg nekem is, hogy őszinte legyek, mert én mindig szerettem a természetet. De hát ez nem került sorra, cipész lettem, akár tetszett, akár nem.

Végül is arra tekintettel, hogy a cipésműhely, az úgy ahogy megvolt, tehát tulajdonképpen megmaradt, határoztam én úgy, mint gyerek, hogy a cipésszakmát tanulom ki. Elmentem Pestre és kerestem magamnak egy mestert, akitől az én véleményem szerint a szentendrei iparosoknál jobban, tehát magasabb színvonalon tanulhattam meg a szakmát. Ez valóban így is sikerült, szinte önállóan csináltam az egészet, és hát még nem is töltöttem ki a három éves tanulódőt, mikor fél évvel előbb felszabadítottak. Annak idején így mondták a szakmában, ha valaki leteszi a segédvizsgát, hogy felszabadul a tanulódőből.

A mesterem, akihez szegődtem, az akkor elvállalta, hogy ő nekem szállást ad, etet, itat, ruház, mindent az égvilágon, úgyhogy én ott három évig úgy éltem, mint hogyha családtag lennék – attól függetlenül, hogy nagyon rendesen fizetett is. Elég tűrhetően ment akkor még a szakma, és meg tudta engedni, hogy ezt megtegye, és ezt pontosan a legrosszabb időben engedhette meg magának, tehát még 1946, a forint bejövétele előtt. Hát akkor voltak a millpengők, meg az ilyen pénzek. Az én mesterem ezért dollárral fizetett általában, és a kereskedők is jobban szerették a dollárt, mert az mégiscsak stabilabb volt. Az olyan félfekete fizetési eszköz volt akkoriban.

Neki akkor volt tizenhét segéde, és én voltam az egy szem inas. Az én dolgom volt, hogy hétvégén mindegyikhez odamentem és megkérdeztem, milyen pénzben kéri a fizetését. Lehetett természetben kérni, tehát szalonna, hús, liszt, satöbbi formájában vagy pengőben, vagy dollárban. Azt nekem mindig föl kellett írni, hogy Kis János ezt kéri. Szóval akkor volt nekem gondom, amikor azt mondta, hogy ő lisztet kér vagy szalonnát, vagy ilyesmit, mert azt nekem kellett megvenni. Őneki akkor ki kellett számolnunk, hogy az hány kiló szalonnát, meg hány kiló lisztet ér, és akkor azt nekem meg kellett vennem az illetékes boltokban, és elvinnem neki a műhelybe.

A szakma, az meg ügyesen volt megoldva, mert mi csak új cipőket csináltunk. A cipő felépítése bizonyos szakmai mozzanatokból áll össze: ugye, fel kell húzni a kaptafára a felsőrészt, a felsőrészt is meg kell csinálni, akkor a cipő rááját fel kell varrni, mert annak idején varrtuk, aztán ugye, a talpat is föl kell varrni, aztán jöhetett rá a sarok, és akkor még az egészet formába önteni. Mert hát így is nagyjából meg volt faragva, de aztán meg kellett még csinálni a végleges kinézését. Ezt így részletekben, folyamatosan tanulta az ember. Általában négy ember rakta össze a cipőket, az egyik föl tudta húzni a fára legügyesebben meg leggyorsabban, meg minden. Ők ezeket egymás közt felosztották, és én meg úgy tanultam, hogy mentem az egyik mellé dolgozni, akkor ott csináltam, ahogy tudtam, és hogyha már olyan sebességgel tudtam csinálni, ahogy kellett, akkor tettem egy másik fázisba. Szóval így meg tudtam tanulni a szakmát nagyon rendesen. Akkor még lehetett új cipőket is csinálni, ebben a műhelyben körülbelül húsz pár cipő készült el naponta.

Én három évre voltam szerződve, de aztán két és fél év után, egy szép reggelen jött az én mesterem, és kérdezte: Pistikém nem akarsz felszabadulni? Dehogynem, hát miért ne. Na, akkor szedjél össze magadnak egy cugahórt – ugye, ez se egy magyar kifejezés, a cipőhöz lévő összes alkatrészt jelentette. Ez elő volt ott készítve, össze volt rakva reggel, és akkor azt vitték a segédek, aztán csinálták a cipőket. Na, így vettem én is egy cugahórt és elmentem a Budapesti Ipartestületbe, ahol volt a szabadulás. Tekintettel arra, hogy ez ilyen gyorsan, nagyon hirtelen jött, nem hét órára mentem, hanem kilenc óra volt, mire odaértem, de azért hála istennek voltam olyan ügyes, hogy megkaptam a segédlevelet. Az úgy volt, hogy ott kellett megcsinálni a cipőt. Ott volt a vizsgabizottság, meg volt csinálva a cipő elkészítéséhez ugye, az asztal, a szerszámokat én vittem magammal, és akkor a cipőt ott a helyszínen, előttük kellett összerakni.

Na, szóval megkaptam a segédleveletemet, és hát az édesanyám közben özvegyi jogon folytatta itthon az ipart egy idős bácsinak a közreműködésével, és így tartotta fönnt a családot. Ez az idős bácsi már az édesapámnak is dolgozott előtte, nemcsak az édesanyámnak. És ugye, mivel bejött a tragédia, hát akkor ott maradt nálunk az öregúr, és dolgozgatott, abból tengődött a családom, amíg aztán fel nem nőttek a lányok meg én.

Bár a két lány közül az idősebbik, Mária már férjhez ment közben, de a másik még itthon maradt. Ők itt éldegéltek aztán addig, míg én felszabadultam, megkaptam a segédlevelet és hazajöttem dolgozni a saját édesanyámhoz mint alkalmazott. Hivatalosan ugye, ez volt a formája, mert akkor ez volt a rendje-módja a dolgoknak. És tényleg jól megtanultam a szakmát, és nagyon szorgalmasan kellett dolgozni, mert hát mit mondjak, nem voltunk gazdagok.

Az biztos, hogy tizenhét éves sem voltam, amikor már megkaptam a segédlevelet, és a következő jó két és fél év alatt nagyon fellendítettem itthon az anyagi helyzetünket, úgyhogy tulajdonképpen az édesanyám itt éldegélt később, a katonaidőm alatt. A lakásomban volt egy helyiség berendezve műhelynek, és a segédlevelem ugye, az természetesen igazolta, hogy én ezt a szakmát megszereztem, mert akkor erre mindig volt egy hatóság, ami felügyelt. Ezzel elhelyezkedhettem dolgozni, és én elhelyezkedtem a saját édesanyámnál, fizettem a fizetendő dolgokat, és mi végeredményben egymást segítettük.

Az, hogy én folytattam a szakmát, az azt jelentette, hogy én új cipőket gyártottam, és azt Pesten egy ilyen cipőkereskedőnél adtam le, neki megvolt a cipőüzlete, tehát az eladás már az ő dolga volt. Én itthon dolgoztam, és ez egy olyan dolog volt, hogy az akkori cipészek különböző fazonú cipőket csináltak. Na, most én is csináltam egy bizonyos fazonú cipőt, ami egy úgynevezett fonott férfi cipő volt, mert hát azt tanultam meg a mesteremtől. Ez egy eléggé munkás cipő volt, hogy így fejezzem ki magam, sok munkával lehetett csak létrehozni, de olyan szép volt, és olyan jó volt, hogy még Ausztráliába is eljutott. Persze nem én csináltam mindent: a felsőrészt, azt elkészítette a felsőrész készítő, és utána én feldolgoztam a cipőt.

Elég az hozzá, hogy ezeket én egész nap csináltam, és így elkészült három pár cipő, tehát ennyit raktam össze naponta. Minden hétfőn, kedden dolgoztam reggeltől estig. Ott volt az óra velem szemben, és minden estére be akartam fejezni a három pár cipőt. Az hat pár volt a két nap alatt, és akkor azt elvittem szerdán és leadtam a kereskedőnek, ő pedig kifizette. Én meg abból vettem aztán meg az anyagot a következő fordulóra, és csináltam azokat a cipőket, amik éppen a szezon szerint kellettek. Télen a bakancs, nyáron a szandál meg a nyári cipők, ez így ment. Az akkori divatot ugye, azt követni kellett. Hát ez egy ilyen folyamat volt annak idején.

Ez egyébként egy nagyon jópofa zsidó kereskedő volt, mert hát a zsidók, azok a legjobb kereskedők a világon szerintem. Ő megkérdezte tőlem, hogy hány ezer forintot adjon nekem kölcsön. Ha én azt mondtam volna, hogy húszezer forintot, akkor biztos odaadta volna minden további nélkül. Az akkori húszezer forint, ez máma már nem is kétszázezer, hanem annál sokkal többet ér. Én ötezer forintot fogadtam el, mert azt tudtam, hogy vissza tudom adni. Ő akkor odaadta az ötezer forintot, és dolgoztunk tovább. Mikor bevittem a hat pár cipőt, akkor megkérdezte, hogy levonhat-e az adósságomból. Mondtam, hogy most nem, mert kell a pénz. Nem, akkor jó, akkor rendben van, akkor kifizet. És kifizette a hat pár cipőt. Ha azt mondtam, hogy ötszáz forintot vonjon le, akkor annyit vont le. És tényleg nem kért érte kamatot az égvilágon semmit.

Tehát így kezdtem én az egész életemet. De így volt lehetőség arra, hogy mégiscsak kievickéljunk a nyomorunkból, a világháború utáni helyzetből. Mert hát akkor nem lehetett kapni semmit. Akkor volt a Rákosi elvtársnak a rendszere: hát ha egy disznót úgy vágta le, hogy azt nem tudta az állam, akkor mit tudom én, mit csináltak azzal az emberrel, szóval borzasztó dolgok voltak, na, ez az igazság. Nem úgy volt, mint máma, hogy ott a rengeteg áru, csak pénz legyen.

Szórakozás, sport

Szervezett sportra nemigen emlékszem ebből a korból, legalábbis mi szervezett körülmények között nem sportoltunk. Egy biztos, hogy nagyon szerettünk biciklizni. A biciklit is úgy szereztem össze, hogy megcsináltam egy rossz bakancsot, amit itt hagytak, mert már annyira rossz volt, hogy a tulajdonosa azt mondta, hogy neki ez nem kell. Akkor én fogtam és elkezdtem összejavítani, rendbe tettem, és ezért kaptam egy biciklivázat a hátsó kerekével, szóval az első kerék híján minden megvolt. Egy német katonai bicikli volt, annak idején ez egy jó biciklinek számított. Aztán az első kereket is megszereztem hozzá, és rengeteget bicikliztunk itt a környéken.

Aztán volt, hogy összeálltunk hatan fiúk és elhatároztuk, hogy felmegyünk a Kékestetőre. Meg is csináltuk, méghozzá úgy, hogy hat napig bicikliztunk egyfolytában. Úgy terveztük, hogy délelőtt megyünk, délben meg letáborozunk. Hát

akkor ugye, volt katonai sátrunk, azokat még a háború alatt hagyták el a katonák. Ez olyan dolog volt, hogy ott hevert az utcán koszosan és sárosan, ha én nem viszem el, elviszi más. Azokat kettesével össze lehetett fűzni, gombolni, és akkor kétszemélyes sátor lett belőle. Hát így voltunk háromszor ketten, összesen hatan. Éjjelre aztán az egyikünk lábához hozzákötöttük dróttal a bicikliket, hogy mégis megmaradjanak reggelre, bár akkoriban nem volt nagy divat a lopás. Másnap pedig bizony már hajnalban fölébredtünk ám rendesen, mert hideg volt.

Miután elindultunk innen, a környék első állomása Gödöllő volt, a második Gyöngyös, a harmadikra már nem emlékszem pontosan, hogy melyik település. És azt mindig úgy csináltuk, hogy délben letáboroztunk, délután végignéztük ott a környéket meg vettünk esetleg magunknak krumplit vagy valami ilyesmit, és ami kellett, azt megfőztük bográcsban. Úgyhogy bizony hat napig nyomtuk a pedált rendesen, és akkor még nem volt sebváltó ezeken a bicikliken, meg makadám út volt még mindenütt, ahova mentünk. De ez egy szép élmény volt.

Hát őszintén szólva én – pláne a szakmámnál fogva – nem nagyon voltam oda az olyan dolgokért, ahol nem volt semmi mozgás, például a moziért. Egyébként sem nagyon érdekelt a dolog, de ráadásul ott is ülni kellett és nézni, és a szakmámban is ülni kellett. Mi inkább minden szombaton ebéd után nekimentünk, és fölmentünk a Kőhegyre, voltunk härman fiatal fiúk, Mócsai, az ő sógora, az Etter Gyuri meg én. Hát mit tudom én, egy óra alatt fenn voltunk gyalog, aztán ott végigcsavarogtuk, megnéztük az egész környéket, a legközelebbi alkalommal meg tovább, itt körbe-körbe az összes helyet végignéztük.

Nyáron gyalog mentünk, télen síléccl. Sílécünk onnan volt, hogy a háború alatt ugye, voltak a cserkészek, és nekik már volt szervezett egyletük, hogy így fejezzem ki magam, és ott volt nekik sílécük is. Ezeket a síléceket még mielőtt az oroszok bejöttek nekünk, fiatal gyerekeknek kiosztották, elosztogatták, hogy mégse vesszen el. És ennek köszönhetően volt sílécünk is, aztán meg is tanultunk síelni. Korcsolyát, azt sikerült venni annak idején, meg hozzájutni különböző üzleti ügyek folytán, és itt nagy területek voltak, ahol lehetett korcsolyázni. Hát a Dunáról ne is beszéljünk, ott is volt jég, csak nem volt éppen veszélytelen. Aztán a patak is megfagyott, mert annak idején olyan telek voltak, hogy tényleg befagyott a patak teljesen. Meg ott Pest felé,

ott van egy terület, ami nagyon lapos, és ott fölött a talajvíz ősszel, és az aztán befagyott, hát ott olyankor úgy volt, hogy majdnem Kőhegyig ki lehetett korcsolyázni. Akkoriban még elég komoly telek voltak, most ilyen tizenöt, húsz fokos hideg az elég ritka és rövid ideig tart. Akkor bizony hosszabb ideig tartott, de nem volt különösebb probléma, nekünk, gyerekeknek aztán igazán nem számított; emlékszem rá, hogy hazajöttem délután a korcsolyázásból vagy sélésből, a nadrágomat levettem, és le tudtam állítani, mert úgy meg volt fagyva.

Sokat jártam úszni is. Strand nem volt, a strand, az tulajdonképpen a Dunán volt, és az még ingyenes volt, nem kellett belépőt venni, úgyhogy a Dunán töltöttük a szabadidőnket. Ott egy párszor át is úsztam a Dunát, de hát megmaradtam hála istennek. Úgyhogy nyáron, mikor fiatal voltam, nem is tudtam elképzelni olyan napot, hogy munka után ne mentem volna a strandra. Megfürödtem, ott töltöttem, mit tudom én, egy-két órát, akkor estefelé fölültem a biciklire, kimentem a gyümölcsösbe, megkerestem a legszebb gyümölcsöt a fán, jóllaktam vele, aztán hazajöttem. Másnap kezdődött előlről minden.

A nyaralás, az akkoriban nem volt divat. Olyan, mint ma, hogy megyünk nyaralni, meg beutaló van két hétre, ilyen nem létezett. Meg hát végeredményben én akkor nem kaptam fizetést, tehát akkor kerestem, amikor dolgoztam. Mert ha elmentem nyaralni vagy kirándulni két napra, akkor addig nem dolgoztam, nem jött a pénz, csak ment. És a pénz ma sem úgy van, hogy hát annyi pénzem van, hogy nem is kell törődnöm semmivel ugye. Hát az attól függött, hogy az ember milyen természetű volt. Volt, aki elszórakozta a pénzét a végtelenségig, de én nem, én azért odafigyeltem, hogy ilyesmi ne történjen meg.

Katonáskodás

Két és fél évig folytattam a szakmát, gyártottam az új cipőket egészen húszéves koromig, amikor be kellett vonulni katonának. 1951-ben, mikor húszéves voltam, megkaptam a behívómat annak rendje-módja szerint, és jelentkeztem a gyűjtőhelyen. Az itt volt a Péter-Pál templommal szemben lévő helyiségben, tulajdonképpen a Róma Katolikus Legényegylet helyiségében. Az ugyanis megszűnt addigra létezni, mint ilyen, és akkor ott állította fel a honvédség a bevonuló bizottságot. Bementem, levetköztettek, megvizsgáltak, megnézték, hogy megvagyok-

e tetőtől talpig, és olyan vidámra csinálták ezeket a dolgokat, volt nagy zenekar meg ilyenek, hogy nem is volt semmi probléma. Aztán megmondták, hogy mikor kell visszamenni, meg hogy vigyek egy napi élelmet, és hogy lehetőséget adnak arra, hogy még becsomagoljam a ruhámat és hazaküldjem.

Nem árulták el, hogy hova megyünk, csak Békéscsaba előtt egy pár kilométerrel mondta meg a parancsnok. Ő minket, újoncokat vitt még civilben be Pestre, és onnan pedig ugye, a békéscsabai vonatra. Ez a parancsnok mondta, hogy Békéscsabán fogunk leszállni, és én ott leszek katona. Már persze nemcsak én, a többiek is. Voltunk körülbelül ötvenen-hatvanan, akiket odavittek Békéscsabára, aztán volt, akiket továbbvittek, és voltak, akik előbb szálltak le. Mi Békéscsabán leszálltunk, és bementünk a laktanya udvarába. Hát ugye, természetesen sorba álltunk meg minden, ott álltunk sorban, és én akkor döbbentem meg, amikor azt mondták a tisztek, hogy aki nem tud írni, olvasni, az lépjen elő. Nagyon sokan voltak aránylag. Voltak ott vagy huszonöten, akik nem tudtak írni, olvasni. Én nagyon meglepődtem ezen, tekintettel arra, hogy nekem volt négy gimnáziumom.

Hát aztán én nem nagyon jelentkeztem semminek; ott mondták, hogy jelentkezzek gyalogosnak, híradósnak vagy géppuskásnak, meg mit tudom én, minek, de én nem jelentkeztem sehova. Akkor maradtunk így hatan újoncok, és akkor odajött egy fiatal – utólag kiderült, hogy nálam is fiatalabb – alhadnagy, és azt mondja: maguk páncéltörők lesznek. Hát jó. Akkor végigkérdezte mind a hatunkat, hogy kinek mennyi az iskolája, és mivel nekem volt a legmagasabb az iskolai végzettségem, azt mondta nekem, maga lesz az írnok. Ekkor még azt se tudtam, hol fogok lakni. Úgyhogy aztán szólt egy őrmesternek, hogy az én ágyamat meg ami kell, azt csinálja meg, vagy csináltassa meg valakivel helyettem, mert ő engem elvisz az irodába. És akkor mindjárt első este már ott mutogatta, hogy mit is kell, hogy is kell csinálni. Azt mondja, holnap reggel, amikor lesz az ébresztő, maga ne menjen sehova, jöjjön az irodába, itt az iroda kulcsa, az magánál lesz, nem fogja magát megállítani senki. Nem kellett elmennem tornászni meg futkosni télen, szóval jó dolgom volt, az az igazság. Így éltem mint írnok hat hónapig Békéscsabán, és akkor ugye, mi, írnokok megismerkedtünk egymással. Volt az ezredírnok, meg az ilyen század meg olyan század írnokai. Nem mondtam én semmit a szakmámról, de mint írnok elvoltam.

De akkor jött egy parancs, hogy ide, Dobogókőre, ahol alakult egy politikai tisztképző tábor, kellenek cipészek, szabók és lovászok. Na, akkor mondtam én az ezredírnoknak, hogy én cipész vagyok, és lehetőségem van ide a szomszédba jönni Békéscsabáról, úgyhogy legyen szíves engem parancsban kivezéni. Mert mi, írnokok csináltunk mindent ám, nem a parancsnokok. Az én parancsnokom, az bejött este, mondja: mit kell aláírni? – és akkor adtam neki oda mindent az égvilágon. Már a harmadik hónapban én engedtem el a haverjaimat kimaradásra meg szabadságra; kitöltöttem a papírt, a parancsnokomnak csak alá kellett írni, aztán kész. Na, ilyen módon kerültem aztán ide, Dobogókőre mint cipész, soha életemben se az előtt, se azóta nem volt olyan jó dolgom, mint ott. Akkoriban még itt nagy élelmiszerhiány volt: nem volt hús, nem volt semmi az égvilágon, de ez a tábor, mivel ez egy politikai tisztképző tábor volt, ez minden ellátást megkapott. És hát bizony én onnan hétvégén, mikor hazajöttem, akkor kaptam a szakács barátaitól különböző ételmezt, amit el tudtam hozni, és ezzel édesanyámat tudtam segíteni. Másfél évig itt voltam, csak leszerelni mentem vissza Békéscsabára. És pontosan, hajszálpontosan, napra pontosan két évig voltam katona.

A feleségemmel is mint katona ismerkedtem meg Pilisszentkereszten; az is egy tót falu. Ez úgy volt, hogy ugye, a katona elment a kimaradásra, aztán ott voltak bálók, lehetett táncolni, és én megismertem ott egy kislányt, és azt elvettem feleségül. De nem sokáig tartott a házasságom, másfél év után az a házasság megszűnt, gyermekünk – ma is úgy gondolom, hogy szerencséire – nem származott belőle. Utána még tíz évig, mivelhogy ugye, tapasztaltam, hogy a házasság, az mégsem egy olyan szabad élet, tehát még tíz évig éldegéltem itt az édesanyám mellett, csavarogtam egyedül, kergettem a lányokat meg asszonyokat, mikor kit.

Kisiparosként

Mire hazajöttem, akkorra megváltozott ugye, az egész világ, mert ez a kisipari világ, ez szinte megszűnt. A gyáripar felfejlődött, és kezdtek cipőket gyártani. Nem mondom, hogy óriási nagy iramban, azért nyertem egy kis időt, és tudtam én is kicsit fellendülni a kisiparban. Összesen huszonegy évig voltam önálló iparos. Ez azt jelenti, hogy én önállóan gondoskodom saját magamról, tehát nem vagyok senki alkalmazottja. Én ezalatt továbbra is csináltam új cipőket, illetve javítottam is őket.

A kisiparosok dolgát az elején még próbálták nehezíteni. Be akartak vezetni különböző részletes dolgokat, de ezek nem voltak hosszú életű dolgok. Olyan is volt egy ideig, hogy mindig meg kellett mérni meg leírni, hány centi cérnát használtam fel a cipő megvarrására, meg ilyenek. Tehát részletesen el kellett vele számolnom nekem, mint önálló iparosnak. De hát megcsináltuk. Én emellett az akkori iparos egyletnek a tagja voltam, sőt vezetőségi tagja. Szegény édesanyám ugyanis sem bírta túl sokáig, és tőle örököltam meg a pozíciót, akinek pedig özvegyi jogon járt, mivel édesapámé volt még korábban ez a tisztség. Úgyhogy bizony huszonkét évesen én voltam ott a kisiparosok mindenféleképpen legfiatalabb vezetőségi tagja.

A minőséget kellett ellenőrizni ugye, hogyha az iparosra jött egy panasz, hogy nem úgy csinálta meg például a cipőt, ahogy ő azt elképzelte, akkor azt nekem kellett megítélni, hogy az most tényleg jó-e vagy nem jó. És akkor én a tulajdonossal megbeszéltem, hogy ezt tényleg nem lehetett-e jobban megcsinálni. De nem is ez volt az érdekes, mert meg tudtuk oldani, nem volt az egy olyan nagyon nehéz feladat. Az akkori kisiparosok általában még azért becsületesek voltak. Tehát nem ez volt a nagyobb feladat, hanem a későbbiekben, mikor az anyagellátás elkezdett akadózni, akkor az anyagbeszerzést meg minden ilyesmit is intézni kellett. Mint ipartestületnek, nemcsak az én szakmámmal kapcsolatosan kellett az anyagokkal foglalkozni, hanem ugyanúgy ott voltak a kerékpárszerelők meg a kőművesek, meg a vasas szakmákban dolgozók, ezeknek mind külön-külön volt egy-egy iparos, akinek ez volt a feladata. Nekem a cipő. És igyekeztünk beszerezni, amennyire lehetett a dolgokat, és ezt intézni kellett mindenféle téren, tehát adminisztrálni meg a feladatokat megcsinálni.

Huszonegy évig voltam vezetőségi tagja az ipartestületnek, tehát ameddig csináltam a szakmát. Hétfőn este volt mindig a gyűlés, ott megbeszéltük a dolgokat, utána jött a kártyaparti, meg este elmentünk a presszóba, ez volt akkor a szórakozás.

A politika is közbeszól

A háború alatt ugye, kicserélődött az egész rendszer. Tulajdonképpen nem mondhatom, hogy elvették a földjeinket, de azt gondolom, bár inkább elvették volna, mert jobban jártunk volna, utólag úgy látszik. Mert akkor már csak én voltam,

édesapám már régen meghalt, és bár édesanyám tovább élt, de én csináltam ezeket a dolgokat. A gyümölcsösöket tehát elvették, illetve úgymond elcserélték. Na, most mondtam, hogy kilencszáz négyszögöles területek voltak, három darab. Helyesebben akkor, mikor már az orosz rendszer beállt, akkorra már nem volt, csak kettő, mert egyet kénytelenek voltunk közben eladni. Ugye, az édesapám beteg lett, egy évig betegeskedett, és akkor bizony nem volt SZTK meg ilyenek, betegségnél a pénz is nagy gond volt annak idején.

Tehát maradt két darab kilencszáz négyszögöles terület, azt ők elvették, és akkor adtak egy térképet, hogy válasszak ki magamnak két darab négyszáz négyszögöles területet. Őszerintük azért kellett ezt így csinálni, hogy csak a felét adják, mert amit ők adnak, az jobb, mint ami nekem van. Hát persze hiába vitatkoztam volna, mert ugye ők voltak az erősebbek. Na, most akkor megtörtént a csere, közben én is vettem – azt meg itt a város szélén – egy telket, tehát volt három víkend telkem nekem, egy közönséges dolgozónak, akinek az akkori törvények szerint kizárólag csak egy darab telke lehetett volna. Természetesen olyan arányokban adóztatták meg ezeket a telkeket, hogy nem lehetett arra gondolni se, hogy na, majd akkor megtartom a telkeket, mit tudom én, négy-öt évig, és akkor itt valami jó üzletet csinállok majd belőle, mert az első évben az ingem-gatyám ráment az adóra. Így tehát a legolcsóbban kellett eladni a két darab telket, amit akkor a sajátunkért cserébe kaptunk. Úgyhogy azért mondtam, hogy ha egyszerűen elveszik, akkor azzal legalább nem lett volna ennyi gond.

Ugye aztán jött 1956, de olyan különösebb dolog nem volt itt Szentendrén. Szépen ellapultunk. Én nem foglalkoztam soha politikával. Én nem hősködtem, nem mentem el harcolni meg ilyesmi. Akkor még ugye, önálló voltam, és volt olyan, hogy valaki behozott nekem a műhelyembe egy géppisztolyt, hogy itt van pajtás, ezt én itt hagyom neked, akaszd föl a falra, hogy ha éppen kell, akkor legyen. Úgyhogy föl voltam fegyverkezve rendesen, de nem használtam, nem szerettem én a fegyvereket. És végeredményben nem is volt értelme a hősködésnek énszerintem, mert volt, aki részt vett ilyen akciókban, aztán az lett a vége, hogy kivándorolt Amerikába. Hát én nem vándoroltam, itt maradtam.

Több olyat is ismertem, aki akkor kiment, és már azóta vissza is jöttek. Volt, aki Svájcban élt, ő is itt van, nyugdíjban van azóta, ugye. Ő azt mondta, nem volt kint különösebb probléma, csak hát gondolom, az volt neki kellemetlen, hogy azért csak alkalmazkodnia kellett a kinti dolgokhoz. Meg volt aztán olyan, aki jött és mesélte, hogy bizony kőbányában, nyolcszáz méter mélyen a föld alatt bányászta a követ, meg ilyeneket csinált. Később, tekintettel arra, hogy viszonylag iskolázott volt – hát ilyen népi tanítónak tanult ki ott –, elvitték egy szigetre, ahol aztán volt a borszíneknek minden árnyalata a gyerekeknél, és ott tanította az angol nyelvet meg amit kellett. És hát akkor így sikerült, hogy úgy mondjam rendeződni a sorsának, és akkor a nyugdíjáig ő is kint volt. Nyugdíjba vonuláskor viszont szeretnek hazajönni, mert az ottani nyugdíjból itt urasan megélnek.

Szóval én nem mentem, bár volt alkalom, amikor mentem volna, de akkor az én anyukám azt mondta, hogy kisfiacskám, ha te elmész, akkor én meghalok, az biztos. Hát aztán ugye, biztosan meghalt ezután is, csak mégsem olyan körülmények között. Annak idején én voltam az egyetlen támasza. Tényleg úgy volt, hogy én, mint fiatal gyerek szó szerint eltartottam. És hát igyekeztem a lehető legjobban ellátni őt mindennel, ami kellett. Akkor ketten voltunk már, mert a másik nővérem is férjhez ment, csak ketten éltünk itt ebben a házikóban, és amit tudtam, megteremtettem neki.

Család

Az első válásom után én még tíz évig agglegény maradtam. Utána elvettek férjül. Az is úgy volt, hogy ugye, a fiatalember, az járkal a lányokhoz, ide-oda, amoda, aztán a vége az lett, hogy megszületett az első lányom. De hát akkorra már megvolt a házasságunk, úgyhogy normálisan, annak rendje-módja szerint történtek a dolgok, és két évre rá megszületett a második lányom is.

Volt itt egy töltőtoll üzem, ott dolgozott, és hát megismerkedtünk, mindig közelebb és közelebb kerültünk egymáshoz. Ő már akkor elvált volt, két fiút nevelt. Olyan tíz év van a fiúk meg a lányok közt, mert a fiúk, azok ugye, már megvoltak, mire a lányok megszülettek, és hát ezért volt négy gyermek meg mi ketten, az hat, és neki volt az édesanyja meg még nekem is, akikről már megint csak gondoskodni kellett. Akkor

még a nyugdíj, az nem volt nagy divat, úgyhogy volt mit dolgozni, és akkor nagyon sokat dolgoztam a szakmában, hogy föl tudjam nevelni a családomat.

Nekem az egész családom vallásos volt, és ezért igyekeztem az én lányaimat is természetesen jól nevelni, templomba jártunk a feleségemmel együtt. Ő is egy vallásos nevelésű családból származott, szóval megvoltunk, nem volt ilyenből vitánk. Összetartottunk, összefogtunk, és neveltük a négy srácot. Nem könnyű volt, és végül is az lett, hogy a feleségem otthon maradt és csak a gyerekekre dolgozott: mosott, vasalt rájuk, legfeljebb az volt, hogy vállalt mosást, vasalást másoknak, aztán ő azzal segítette az anyagi helyzetünket. Én viszont dolgoztam rendületlenül, és aztán csak sikerült valahogy a négy gyereket fölnevelni. Ez ma se könnyű. Ide tartozik, hogy nem vették föl a lányaimat óvodába, mert kisiparos voltam. Tehát nem járhattak óvodába. Persze, hogy aztán most önekik a vallásosság nem tetszett vagy a kisiparosság, azt nem tudom. Egyforma bűnös voltam én, fekete voltam mindenféleképpen, na. Ez az igazság.

Magdi lányom most ebben a házban lakik, csak egy másik épületrészben, és Ágnes is itt lakott természetesen, de ő, mikor férjhez ment, elment a férje házába lakni, most is ott élnek. Van egy kis aranyos öt éves unokám tőle, és aztán van Magditól két idősebb, egy fiú, Attila és egy lány, Zita. Huszonkét és húsz évesek. Ők már dolgoznak mind a ketten.

A nagyobbik lányom, Magdi eredetileg kitanulta a szakács szakmát, de aztán kitapasztalta, hogy az bizony nem egy olyan könnyű fizikai munkával járó dolog. Ezért ezt abbahagyta, és itt elhelyezkedett egy vállalkozónál, egy elég nagy vállalkozónál, akinek van egy csomó teherautója meg munkagépe, meg alkalmazottja, és ennek az adminisztrációs ügyeit intézi. Bérelszámlolás meg a berendezés adójának a fizetése, meg ilyenek. Hát szóval kiszámolja, amit kell, ezzel foglalkozik, szereti csinálni, ügyes, megtanulta, begyakorolta, nem is tudom, hány tíz éve van már ott. Biztos onnan is megy nyugdíjba.

A kisebbik lányom pedig női szabó lett, mint az én egyik nővérem. Ő már nem itt lakik, hanem a családjával, de itt van a műhelye. Neki van a kislánya, már öt éves a nagylány. Dórának hívják, nemsokára iskolába megy. Remélem, hogy már jövőre

befér, de hát ez a városi vezetéstől is függ. A két fiú közül az idősebb autószerelőnek tanult, aztán kamionos lett, most pedig az idegenforgalom területén dolgozik, van egy tanyája, és ott fogadja a vendégeket. Az ő révén is van két unokám, Pista és Judit. A fiatalabbik, Feri festő-mázolóként végzett, neki egy nagylánya van, Erika.

Karácsonykor meg születésnapkor, meg ilyenkor összejövünk, meg-meglátogatjuk egymást, de már egyre ritkábban. Én pláne nehezen mozgok már a koromnál fogva is, ők pedig el vannak foglalva. De nincs köztünk harag meg nézeteltérés.

A kisipar után

A cipésszakmát addig műveltem, ameddig a lehetőségeim megengedték. De sajnos az volt a helyzet, hogy végeredményben ez az ipar, ez mindig jobban visszafejlődött azért, mert a gyáripar felfejlődött, és nagyon olcsón ontották a cipőket. Nem kellett még javítani sem, mert megvette a dolgozó a cipőjét, mit tudom én, százhatvan forintért annak idején, aztán, ha elkopott, eldobta, vett másikat. A szakmának ma már pláne nem sok értelme van. A mai világban a kínai cipők özöne bejön, és fillérékért lehet úgyszólván kapni cipőt.

Tehát amíg én önálló iparos voltam, addig közben természetesen egyre jobban kifejlődtek a gyárak – nemcsak a cipőgyárak, hanem mindenféle üzem, de hát a cipőgyárak is –, minek következtében végképp bedöglött a kisipar, és akkor mentem én el fűtőnek. Az önálló ipar már nem hozott eleget, ott kellett hagyni a szakmát, mert nem tudtam volna a négy gyereket nevelni. Kellott egy másik megélhetési forrás.

Elmentem tehát másik állást keresni, találtam is egy – végsősoron most utólag azt mondhatom – jó helyet. Akkoriban kezdték építeni ezt a lakótelepet, ami elég nagynak indult, és hát végül az is lett belőle, egy szép, nagy lakótelep, most Pismányi-lakótelepnek hívják. Ott egy városgazdálkodási vállalat intézte a fűtést meg az egész lakótelep fenntartását. Oda kellett fűtők, és én odakerültem az ismeretségem folytán dolgozni. Én nem voltam szövetkezeti tag, nem mentem el a szövetkezetbe dolgozni, hanem egy barátom révén kerültem oda.

A kazánházban helyezkedtem el, és még az elején elmentem egy három hónapos tanfolyamra; akkor még megvolt az a lehetőség, hogy a vállalat fizette a tanulásomat, nem én. És munka közben tulajdonképpen kitanultam a fűtésnek a dolgait, amit kellett, megkaptam róla a papírt, és így magasabb lett az órabérem. Kettő forint béremelést kaptam. Ez nagyon sokat ért akkoriban, mert egyébként alkalmanként, amikor voltak ilyen nagyobb ünnepek, akkor szoktak emelni béreket. És csak húsz, negyven, hatvan filléret emeltek. De most azért, mert én lettem sikeresen a vizsgát, ezért kijárt nekem az a kettő forintos béremelés. Nem is tudom, azt hiszem, akkor volt összesen négy forint ötven fillér, vagy valami ilyesmi összeg az össz órabérem. Hát akkor az nagy pénz volt. Három műszakban kellett ott dolgozni, egyik héten éjszakás voltam, egyik héten délelőtti, egyik héten délutáni.

Tehát akkor tulajdonképpen leadtam az ipart, az önállóságom megszűnt huszonegy év után. Hát persze mellette azért olyan félfeketén akkor, amikor szabadidőm volt, akkor csináltam a szakmát, de az nem volt komoly, már csak azért sem, mert nem igazán volt forgalom. Azt hiszem, '75-ben mentem fűtőnek, és ekkor lettem a szocializmust építő dolgozó. Nem is volt ez rossz munkahely, tizenhat évig ott voltam, egészen addig, amíg a nyugdíjkoromat el nem értem, és nyugdíjba nem vonultam 1991-ben.

Kórus

Közben én végig, tehát ötven évig tagja voltam a városi kórusnak. Hát tulajdonképpen ez úgy kezdődött az ötvenes években, hogy egy jól képzett ember, aki végeredményben tanára volt a zenének, meg tudott kórusműveket megtanítani, ez volt a foglalkozása végeredményben, ez a tanár bácsi gondolt egyet és alapított egy kórust. Összegyűjtötte a fiúkat meg a lányokat, körülbelül ötven-hatvan tagot sikerült összehozni, tulajdonképpen egy vegyes kórust. Mivelhogy én is a gimnáziumban tanultam meg énekelni – ő pedig ott tanította a zenét –, engem ismert, mint volt tanulót, tudta, hogy van hangom, vagy hát meg tudom oldani a követelményeket. Betanultuk az általa legjobbnak tartott műveket, és bizony bejártuk az országokat az akkori lehetőség szerint: voltunk Szlovákiában, Kelet-Németországban, Lengyelországba is ment a kórus, de oda valahogy nem sikerült nekem kimenni, valami miatt abból kimaradtam. Voltak a családdal kapcsolatosan

elfoglaltságok, és ilyen esetekben kimaradtam egy hónapra vagy kettőre, de az nem számított. És ettől függetlenül nagyon sok helyen megfordultam a kórus révén. Bejártuk egész Magyarország területét.

A külföldi utak úgy szerveződtek, hogy kialakultak ezek a testvérvárosi kapcsolatok, és a városok meghívták egymás kórusát. Ott a kórustagoknál laktunk, és a mi városunk fizette az útiköltséget. Amikor meg ők jöttek, akkor ők laktak nálunk, és ettek-ittak addig, ameddig itt mi vendégül láttuk őket. Ez ilyen egyszerűen meg volt oldva. Mint az emberkereskedelem volt annak idején, kiálltunk a placra, és akkor mondtuk, hogy te gyere velem, mert te nálam fogsz lakni, és kész.

Bizony voltunk annyira közel Németországban a keleti-nyugati határhoz, hogy már ott volt a drótkerítés, és ki volt írva, hogy ne hogy megpróbáljunk átmászni, mert ott gond lesz. De minket, mint kórust odaengedtek a Hétvezér forráshoz is, ami már Sopron közelében van; az annyira a határon volt, hogy két drótkerítés között volt tulajdonképpen az eredeti forrás, ami ma is megvan. Hát oda csak mi mehettünk, kórustagok, civileket nem engedtek ilyen helyekre. És ugye, az természetes dolog, hogy akkor országon belül is elmentünk egy másik kórushoz vendégségbe. Igyekezünk azért lehetőleg a kajákat, meg süteményeket, meg miegyebeket előteremteni, szóval jól éltünk az az igazság.

Aztán később mi már átjutottunk azon is, amit vasfüggönynek becéztek. Mert akkor az ottani nyugat-németországi kórusokkal is felvették a kapcsolatot a vezetőink, meg a politika is úgy adódott, hogy akkor már lehetett kimenni. Ekkor voltam Wartburg várában kirándulni, és hát akkor fájt a szívem rendesen, mert Magyarországon nincs egy darab ép vár, az meg tökéletes épségben ott van, és presszó is volt ott meg minden, amit az ember akart. Wartburgban laktunk, ott énekeltünk, a kórusok összejöttek, akkor csináltunk egy műsort, az ottani lakosok is meghallgattak, ebből állt tulajdonképpen ez a kórusélet.

Tehát ezeknek a kirándulások meg voltak határozva a pontos dátumuk, hogy mikor indul, honnan indul, meg hány napra megyünk. Aszerint kellett ugye, vinni a ruhánkat, a felszerelésünket, és ugyanezt csináltuk aztán mint nyugdíjasok. Akkor is voltak mindig bérelhető buszok, és akkor kibéreltünk egyet, és összetoboroztunk

annyi embert, hogy a busz beteljen, és így kifizetődött az útiköltség. Mint nyugdíjasok, az ország minden táján megfordultunk, az biztos.

A kórus és a nyugdíjasklub megvan még ma is, de az éneklést én most már lassan tíz éve, hogy abbahagytam, és a nyugdíjasklub kirándulásaira sem megyek már el. Mert hát sajnós az ember megöregszik, és akkor már nem megy az olyan könnyen. Egy egész napos kirándulásra már nem merek elmenni. Sok olyan dolog van, amit az ember fiatalkorában még könnyen meg tud oldani, de idős korban már nehezebben megy. Sokkal előbb elfáradok, és hát azért, ha már megyünk valamerre, akkor megnézzük ezt a várat vagy azt az építményt, és hát oda kell menni, mert a busz nem megy oda be egészen az udvarba, és aztán így lassan leszokik róla az ember.

Nyugdíj

A nyugdíj után is dolgoztam még a cipésszakmában, az egy olyan dolog volt, hogy nem lehetett abbahagyni, mert mindig költöztek ide ki az emberek, akkor már szaporodott a lakosság, és valahogy mindig adódott egy kis munka a szakmában, aztán azt csináltam. De most már aztán tényleg semmit, mert nem megy. Hát én még akarok is, meg bele is fogtam, de nincs értelme, mert ha az ember megöregszik, akkor ha van egy munkafolyamat, mit tudom én, egy cipőt meg kell talpalni, akkor míg azt azelőtt megcsináltam két óra alatt, most egy fél nap vagy az egész napom rámegy. Nem volt értelme csinálni, mert többbe került a rezsiköltség, mert villany kell meg világítás, fűtés, minden. És így nincs értelme. Hát most már hetvenkilenc évemet befejeztem, a nyolcvanadikat töltöm, nehéz már dolgozni.

A nap, az egyébként nagyon könnyen elmegy. Mert hát ugye, itt a házban az egyik rész a kisebbik lányomnak a lakása volt. Közben ő férjhez ment, és most a férje házában él a család, de a műhelye, az itt van. És hát ő úgy gondolta, hogy lakjak én itt mindenkitől függetlenül. Így most fölkelek, mikor hogy, hétkor, fél nyolckor, senki nem szól bele. Akkor elrendezem itt a dolgokat, mert ugye, ha az ember eszik, akkor vannak edények, azokat rendbe kell tenni, akkor már kilenc, és én tíz órakor elmegyek szomszédolni a barátokhoz. Az ebéd úgy van megoldva, hogy befizetem egy kaja kiszállítóhoz a havi ebédpénzt, és így minden hétköznap kapok ebédet, ide kihozzák. Szombaton és vasárnap meg hol az egyik lányom főz nekem, hol a másik.

Utána én legalábbis mindennap lefekszem délben egy órára pihenni, és délután megint megyek, mikor hova. Mindig is sokat mentem sétálni, kirándulni, de most van egy nagy problémám, mert soha életemben a lábammal nem volt probléma, és most kaptam valami idegbénulást, vagy mi az isten csodáját, és alig tudok menni, legalábbis nagyon nehezen megyek. Hosszabb sétára most nem vállalkozom, azelőtt észre se vettem, és már Leányfalun voltam gyalog. De azért most is el szoktam menni sétálni a levegőre, igyekszem mozogni, mert ebben a korban azért a mozgás, az létfontosságú dolog.

Emellett egy nyugdíjasklubba jártunk a feleségemmel együtt addig, míg ő megvolt, én utána is eljártam, megmaradtam a klubban. Szentendrén most, azt hiszem, négy ilyen van, mi a Dézsma utcaiba jártunk. Itt ugye, mi magunk szerveztünk kirándulásokat és elmentünk vagy egy napra vagy kettőre, vagy háromra. És bejártuk így az egész országot.

Fényképalbum

Fénykép címe:	A szülők házassága
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1926
Kulcsfigura:	Balalik József, Balalik Józsefné

Ez az édesapám és édesanyám esküvője után készült 1926-ban. Itt házasodtak össze Szentendrén. Akkor már nem voltak fiatalok, édesapám mint özvegy vette el édesanyámat. Neki az előző házasságából már volt két lánya, a felesége a második leány születésekor lett annyira beteg, hogy viszonylag rövid idő után meghalt. Ezután találkozott édesanyámmal és vette őt el. És hát utána én is várattam magamra állítólag hat évet, sokáig nem akartam a világra jönni.

Fénykép címe:	Szentendrei búcsún
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1934.
Kulcsfigurák:	Balalik István

Ez a szentendrei búcsún készült 1934-ben, mögöttem van a keresztmamám, jobbra a szüleim, balra a keresztapám és a keresztmamám egyik barátnője. Ő már akkor özvegy volt, róla annyit tudok. Azt hiszem, hogy most is van ilyen búcsú, csak hát már nem annyira tartjuk, hogy így fejezzem ki magam. Kimegy lassan a divatból. Akkor az egy olyan ünnep volt, hogy akkor nem dolgozott senki jóformán a városban, ami hát körülbelül hétezer fős volt, amire már én emlékszem. Az elején volt egy szentmise a búcsú emlékére, és a mézeskalácsosok, a különböző körhintások meg ilyenek, ezek tudták, hogy mikor hol volt búcsú, és akkor oda elmentek, mert az nagy üzlet volt. A nép pedig odament, és akkor ottan vettek, mit tudom én négy forintér'

egy nyalókát, egy cukorból öntött kakast. A felnőttek is vettek ezt-azt, amazt, ilyen apró csecsebecséket.

Fénykép címe:	Télen munka közben
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1936.
Kulcsfigura:	Balalik István

Az én keresztapám ugye, pék volt, és itt az ő inasával vittünk valamit szánkóval 1936-ban. Valami kiflit vagy zsömlét, ott volt az a kosár a szánkón, és abba rakták bele a megrendelt árut. Úgy volt, hogy az üzlettulajdonosok azok megrendelték, és akkor azt mi elvittük oda a helyszínre. Meg volt olyan is, hogy tűzifát vittünk vele. Mert az én édesanyám egyik testvérének volt egy szatócsüzlete, ahol az élelemtől a cukorkán keresztül minden lehetett kapni: bort, pálinkát, tűzifát. Ott is volt, hogy ötven kiló fát vettek, és akkor erre a szánkónkra mi fölraktuk az ötven kiló fát, és elhúztuk a helyszínre. Volt egy alkalmazott fiú, aki ott dolgozott, én meg csak úgy szórakozásból segítetttem.

Fénykép címe:	Édesanyával otthon
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1936.
Kulcsfigurák:	Balalik István, Balalik Józsefné

Ez itthon készült 1936-ban, valahol a ház közvetlen elején, mert hátul, a háttéréből semmi nem látszik. Tehát valahol az ajtóban vagy az előtt. Az egy olyan ház volt, hogy nem voltunk egyedül, ott lakott még mellettünk, azt hiszem, két vagy három szomszéd, és egy udvarba nyíltak a lakások. Mindegyik két-három szobás volt, és volt még konyhájuk. Úgy aránylag összkomfortosnak mondható volt, hát nem olyan, mint amilyen most, hanem ilyen kezdetleges. Tehát víz, gáz, villany nem volt, az utcában volt egy kút, onnan kellett felkurblizni a vizet, fűteni pedig fával és szénnel fűtöttünk.

Fénykép címe:	Az óvoda udvarán
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1936.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ez egy óvodai évváró ünnepségen készülhetett. Úgy látszik, hogy szerepeltem valamilyen színdarabban, de arra én már nem emlékszem, hogy mit tanítottak meg velünk annak idején. Ezt az egyenruhát vagy mi kölcsönöztük, vagy az óvoda kölcsönözte, nem tudom. Azt fölismerem, hogy ez az akkori óvoda udvara, de hogy ki készítette a képet, azt nem lehet tudni. Lehet, hogy valamelyik tanító néni, de fogalmam sincs.

Az óvoda egy apácazárdában volt, tehát apácák neveltek. Ezt aztán később fel is oszlatták, de hogy ez a feloszlítás hogy történt, mint történt, én arra már nem emlékszem, gyerek voltam még.

Fénykép címe:	A szűk család
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1938.
Kulcsfigurák:	Balalik István, Balalik József, Balalik Józsefné, Balalik Mária, Balalik Teréz

Ez az én családom 1938-ból. Édesapám, édesanyám, és a két nővérem. Jobb oldalon van a fiatalabbik, Teréz, ő kilenc évvel volt idősebb nálam, bal oldalon pedig Mária, aki 11 évvel. Mária szabónak tanult, Teréznek nem volt szakmája, hanem tanulni próbált, meg apáca is akart lenni. Nála voltak megélhetési gondok, úgy emlékszem. Aztán később már úgy kezdett rendeződni a dolog, akkor talált egy irodát, ahol hát dolgozott, mint irodista. Sajnos már egyikük sem él.

Fénykép címe:	A szlovák nagymama
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1939.
Kulcsfigura:	Migra Mária

Ő a szlovák nagymama, édesanyám anyukája, Migra Mária. Ő odaát, Rózsahegyen született és a férjével, Janek Józseffel jött át Szentendrére még az 1800-as évek legvégén. Még azt is emlegette szegény anyukám, hogy a szülei bizony innen – mivel akkor még nem volt HÉV járat – mezítláb bementek Pestre, ott építették az Országházat. Ilyen alkalmi munkákból éltek, a nagypapa fát vágott, fűrészelt, havat lapátolt. Emellett voltak földterületeik, amik annak idején műveletlenek voltak, és akkor ők tették termékennyé a földet, és fákat ültettek, meg egest termeltek rettenetesen sokat. Arra emlékszem, hogy a nagymama alig tudott magyarul, én meg egyáltalán nem tudtam, és nem is tudok ma sem szlovákul. Hát ilyen a világ folyása sajnos.

Fénykép címe:	Tisztelegj!
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1939.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ez a kép a bácsikám udvarán készült 1939-ben, tehát nyolc éves vagyok rajta. Janek Istvánnak hívták, a közvetlen szomszédban lakott, amikor még ott fenn, a Szent László úton laktunk. Legalábbis akkor így hívták azt az utcát. Neki és a feleségének egy szatócsüzlete volt, abból éltek. Ez nem volt rossz annak idején, jól megéltek belőle.

Fénykép címe:	Ebédszünet szüreteléskor
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1930-as évek vége
Kulcsfigura:	Balalik István

A '30-as években volt három gyümölcsösünk, és a szüretelést, úgy csináltuk – főleg ezt az egres szedést –, hogy jöttek ismerősök, és ők szedték, mi pedig lemértük kilóra és fizettük a szedési bért. És ugye, aztán ilyen alkalmakkor együtt ebédeltünk, akkor összeült a társaság, és ilyenkor készült fénykép. A szüret után elvittük a gyümölcsöt a piacra, először ide a Daru piacra, később már be Budapestre, aztán vagy el tudtuk adni, vagy nem. Ezért a piszkéért főleg a németek érdeklődtek, mert nagyon jól konzerválta, megkötötte azt a lekvárt, ami volt nekik, nem folyt szét, lehetett ládába csomagolni, mert ez a gyümölcs, ez összefogta.

Fénykép címe:	Szüret
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1939.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ez a kép egy szüret alkalmával készült az egyik gyümölcsösünkben, 1939-ben. Ez az a terület, amit később az orosz rendszerben elcseréltek egy kisebb földre, de aztán azt is el kellett adnom, mert olyan magas volt rá az adó. Akkoriban nagyban termeltük a piszkét vagy itteni nevén egrest, mert Szentendrén az divat volt, és hát mázsaszám szedtük, és egy ilyen alkalommal volt ott valakinél egy fényképezőgép. A kép bal oldalán az az édesapám, én vagyok elől az a kisfiú, mögöttem az édesanyám. Mellettem bal oldalt, aki átkarol, az az én legjobb barátom volt, neki ugye, volt egy lova, aztán én rettenetesen szerettem, mint gyerek a lovat. Kauroch Ferencnek hívták, később is jóban voltunk.

Fénykép címe:	Bérmálás után
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1939.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ez a bérmálásomkor készült 1939-ben. Hát a helyzet az, hogy tulajdonképpen az egész családom vallásos volt, ugye, az édesapám az úgynevezett Római Katolikus Legényegyletnek volt a vezetője, és hát én is ilyen szellemben nevelkedtem. Hát természetesen a hittan, meg a vasárnapi misére járás, az rendszeres volt.

Ezen a képen mellettem ül a bérmaapám, őmellette pedig egy másik keresztfia. Mert ő volt egyébként a keresztaapám is, az édesapámmal, mint helyi iparosok, jó barátságban voltak annak idején. Maga a bérmálás itt volt fönt a templomdombi templomban, akkor még a másik templom nem volt a katolikus egyházé, később vette meg a szerbektől. Akkoriban ezen kívül minden templom szerb volt. A keresztaapámat Nagy Istvánnak hívták, olyan nagyon nem vett részt az életemben, ugyanis ő egy helyi pék volt, pékmester, és mint ilyen éjszaka dolgozott, és nappal aludt. Rengeteget dolgozott, az biztos, éjjel sütötte a kenyereket, aztán nappal meg a felesége, a keresztaamám árulta azokat a boltban. Nagyon sok ilyen, őszerintük selejt kiflit, zsemlét, ilyesmiket ajándékoztak el a szegény gyerekeknek, akik jártak ottan a bolt előtt az iskolába. Azok, mikor bementek, akkor mindig kaptak valamit. Rengeteg keresztyereke volt egyébként a keresztszüleimnek, mert nekik nem lehetett saját gyerekekük.

Fénykép címe:	Szülőkkkel és Terussal
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1940 körül
Kulcsfigura:	Balalik István

Ez a kép az akkori szomszédunkban, a kerítés előtt készült 1940 körül. Mögöttem van Terus, a fiatalabb nővérem, mellettem az édesapám és az édesanyám. A sapka, ami rajtam van, az a középiskolai egyenruhának volt a része. Az alsó négy gimnáziumot jártam ki ott, de érettségit nem szereztem, mert közben meghalt az édesapám, és akkor a továbbtanulásra így már nem volt lehetőség.

Fénykép címe:	Szüret után Bubánban
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1941.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ez a kép szintén egy pizkeszüretkor készül, de már 1941-ben. Ilyenkor kijött egy lovaskocsi, mi fölraktuk rá a megszedett egrest, és akkor ők vitték be a piacra, a Daru piacra. Ezt a területet Bubánnak hívták, ugyanis a város területe akkor fel volt osztva: volt Bubán, Pismány, Sztaravoda, Szmrán, ezek mind olyan, hogy is mondjam, tájegységek voltak. Elöl a lovon, ott ül a fuvaros, egy fiatal gyerek volt, jó barátok voltunk. Ő tizenhét év körüli fiú volt akkor, hát már annak kellett ilyesmit csinálni, egy fél zsák pizkét elbír, azt föltette a kocsira, aztán kész. Akkor az volt, hogy már a szülő belenevelte a gyerekebe a fuvarozást, vagy a szántás-vetést, ha azzal foglalkozott.

Fénykép címe:	Osztálykép
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1942.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ezen az 1942-es képen tulajdonképpen az akkori iskola összes tanulója itt van, az első osztálytól a nyolcadikig. Ez az iskola udvarán készült; nem volt sok tanuló egy osztályban, de azért voltunk. Akkor lányok még nagyon kevesen jártak oda, egyetlenegy leányosztálytársunk volt. Akkoriban ilyen vegyes osztályok még nem voltak nagyon divatban, akkor kezdték nálunk bevezetni.

Fönt volt az emeleten a mi területünk, és ott tanulhattunk, alul meg elemi iskola volt. Ez tulajdonképpen a ferences gimnáziumnak egy kihelyezett iskolája volt itt Szentendrén, az épületben ma is iskola működik. Ez akkor egy nyolcosztályos gimnázium volt, én itt másodikos vagy harmadikos lehettem. Alulról a második sorban ülök, balról a második vagyok én. Velem egy sorban ül a némettanárnő, fölöttem jobbra pedig Bánáti-Sverák József, aki komoly festőművész volt valamikor, sajnos már nem él. A képen lévő pap bácsik főleg hittant tanítottak, a harmadik sor közepén ül az akkori plébános. Első évben tanultunk latint, alulról a harmadik sorban balról a negyedik volt a latintanár. Kistermetű, de nagyon szigorú ember volt. 1944-ben, mikor bejöttek az oroszok, akkor ez az iskola megszűnt egy jó darabig.

Fénykép címe:	Katona és suszter
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Dobogókő
A fénykép készítésének éve:	1952.
Kulcsfigura:	Balalik István

'51 őszén vonultam be katonának Békéscsabára, ahol írnok lettem. Később, amikor cipészt kerestek egy tisztképző táborba, Dobogókőre, jelentkeztem, mert az nekem itt van a szomszédban. Ez a kép már itt, 1952-ben készülhetett. Jó időben kivettem az asztalt, aztán ott ügyködtem. Könnyű munkám volt, mert vadonatúj csizmák voltak, és azok nem nagyon romlottak el, talán csak a sarkát kellett esetleg még megcsinálni az alatt az idő alatt, amíg ott voltam, tehát másfél év alatt. Ez egy tisztképző tanfolyam volt, három hónap alatt a tanácselnökök, meg akik a rendszerváltozás következtében pozícióba kerültek, kaptak ilyen honvédelmi tudnivalókat meg egy bizonyos rendfokozatot. És ott voltunk mi, húszéves sorkatonák, mint szabó, cipész, ilyesmik.

Fénykép címe:	Hölgykoszorú
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Pilisszentkereszt
A fénykép készítésének éve:	1952.
Kulcsfigura:	Balalik István

Itt vagyok mint katona az első feleségemmel, Szamosvári Katalinnal, ő van a jobbomon, meg a sógornőmmel, az ő nővérével. Ott hátul pedig három lány van a szomszédból, ők csak úgy ott voltak, nem tudom már, hogy kik lehetnek. A feleségem akkor még nem dolgozott, a sógornőm viszont a városi tanácsnál volt alkalmazott. Azt pedig csak a válásunk után tudtam meg, hogy az apósom volt a párttitkár ott, Pilisszentkereszten, ahol ez a kép is készült 1952-ben.

Fénykép címe:	Első esküvő
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Pilisszentkereszt
A fénykép készítésének éve:	1953.
Kulcsfigurák:	Balalik István, Szamosvári Katalin

Ez az első esküvőmnön készült 1953-ban Pilisszentkeresztben. Mögöttünk az egyik akkori jó barátom áll, lehet, hogy ő volt a tanúm is, már nem emlékszem pontosan. A feleségemet a katonáskodás alatt ismertem meg, de ekkorra már leszereltem. Én csak pár barátomat vittem el, a rokonságból is nagyon keveset, a menyasszony részéről viszont volt jó pár vendég. Százon fölül voltunk összesen az esküvőn, meg utána a lakodalmon, ami valahol ott, egy vendéglőben volt.

Fénykép címe:	A Gőzhajó utcában
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1953-54.
Kulcsfigura:	Balalik István

Ezt az utcát ma Gőzhajó utcának hívják, a Dunától jön fölfelé, egész föl; hogyha ott a sarkon kimegyünk, akkor már látható a szerb templom. Ezen az 1953-54-es képen 22-23 éves lehettem, az egyik helyi barátom fényképezett le az utcán. Szeretett fényképezni, fényképész is lett belőle, illetve hát azzal foglalkozott, de már nem él szegény. Oda fölküldött engem, hogy menjek én csak nyugodtan, és akkor lefotózott. Ilyen fény-árnyék tanulmánykép ez tulajdonképpen.

Fénykép címe:	Kirándulás
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	n.a.
A fénykép készítésének éve:	1950-es évek vége
Kulcsfigurák:	Balalik István, Mócsai László

Ezt a képet egy kirándulás alkalmával csináltuk – valamikor az '50-es évek végén –, az egyiken a sok közül. Én cipész voltam ugye, és örökké ültem a fenekemen, és szombat-vasárnap örültem, hogy kiszabadultam az erdőbe. Apám is erdésznek szánt, mert látta, hogy azok egész jól megvannak és komoly munkát végeznek, megtetszett neki is meg nekem is, mert én mindig szerettem a természetet. A képen baloldalt Mócsai László van, mellette meg a felesége, Etter Mariann. Laci gyerekkori jó barátom, természetes, hogy együtt kirándultunk sokat. Később is, a helyi nyugdíjasklubban is szerveztünk kirándulásokat, elmentünk egy napra vagy kettőre, háromra.

Fénykép címe:	Maszekként
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1973.
Kulcsfigura:	Balalik István

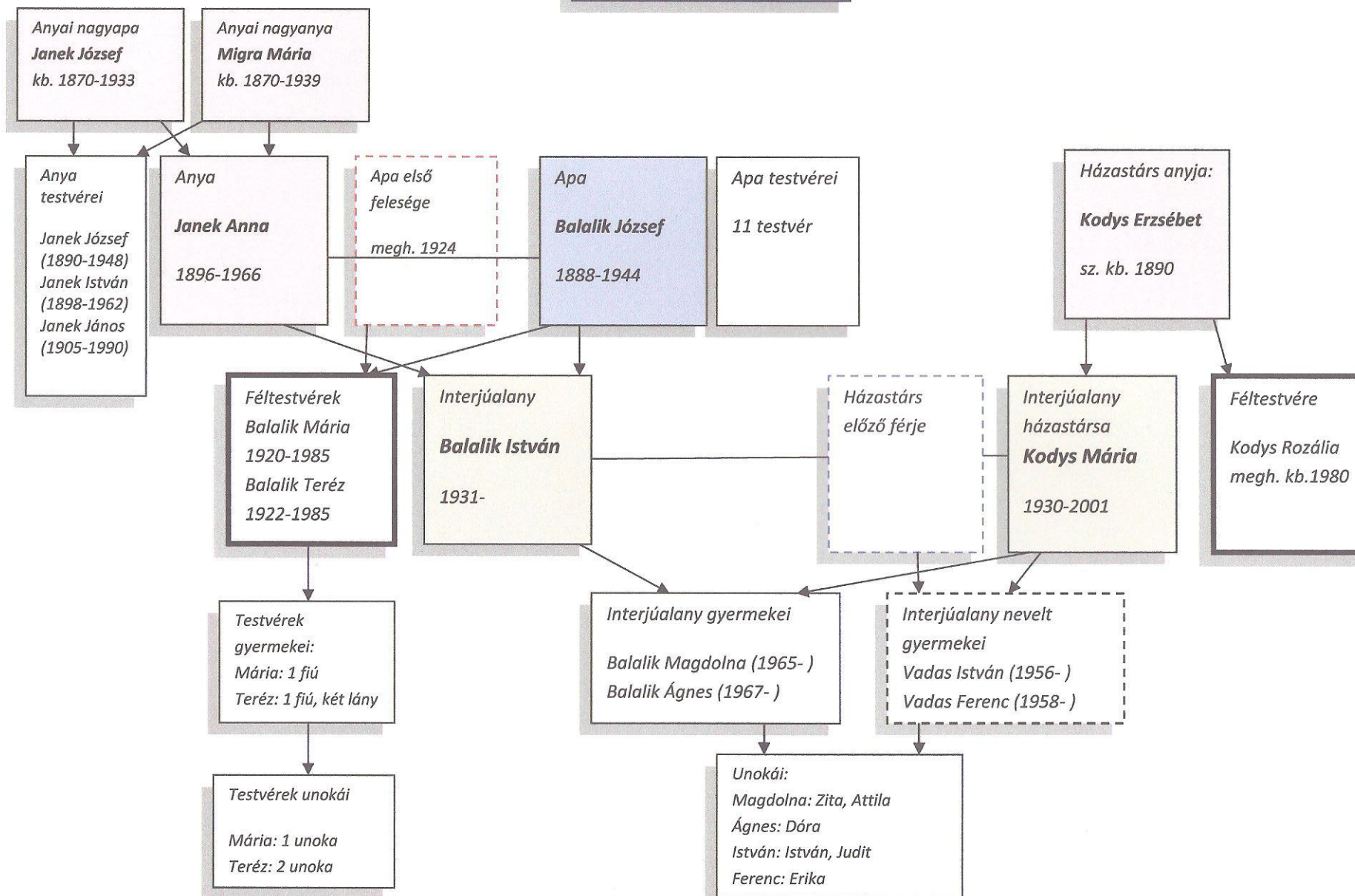
Itt a cipésműhelyben vagyok lefényképezve 1973-ban csak úgy, valamilyen alkalomból. Már nem tudom, ki készítette a képet. Ezt a műhelyt a kis apró helyiségek közül alakítottam itt ki magamnak, de már nincs meg, le lett bontva a földig. Ott hátul az egy stoppoló gép, az viszont még ma is megvan. A képen egy sarokanyagot, egy műanyag lemezt vágok éppen. Azért ilyen fogással, mert akkora nagy darab volt ez az anyag, hogy sehogy sem értem hozzá másképpen. Kemény ez az egész szakma, nem könnyű, az az igazság, és hát azért meg kellett dolgozni rendesen a megélhetésért. Ott hátul az egy kaptafa állvány, amire föl voltak rakva kaptafák, férfi, női, gyerek, és mikor szükség volt rá, akkor kiválasztottam a megfelelőt. Később, amikor már nem lehetett ebből megélni, szakmát váltottam és kazánfűtő lettem. De a nyugdíj után is dolgoztam még kicsit a szakmában, az egy olyan dolog volt, hogy nem lehetett abbahagyni, mert mindig jöttek hozzám; akkor már szaporodott a lakosság is, és valahogy mindig adódott egy kis munka ebben a szakmában.

Fénykép címe:	Nyugdíjas klubban
Interjúalany neve:	Balalik István
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1990-es évek
Kulcsfigurák:	Balalik István, Balalik Istvánné

Ez a szentendrei Dézsma utcai nyugdíjas klub helyisége, ahová már lassan húsz éve járok. Hétfő délutánonként van összejeövetel, de ez valami névnap lehetett, akkor szoktunk így összeülni. Minden asztalnak megvolt a maga társasága, az hozott italt, meg a lányok süteményt, mai napig is fennáll ez a szokás. Mellettem ül baloldalt a feleségem, ő egy nagyon ötletes asszony volt, mindig kitalált valamit, mit kéne csinálni, hogy legyen valami színe is a bálóknak. Mert csináltunk különböző színdarabokat, bohóckodtunk, és ahhoz többször beöltöztünk, amihez az asszonyok varrták a ruhát rongyokból. A bálókon, például a szüreti bálon ezeket a bohócságokat előadtuk, vonzottuk vele a közönséget, aztán ebből a pénzből mentünk kirándulni. Volt olyan is, hogy a város kért fel, hogy csináljunk valamit a május elsejei ünnepségre.

Családja

Az interjúalany és családja

Interjúalany

Teljes név:

Születési hely és idő:

Hol élt még:

Iskolai végzettség:

Foglalkozás:

Nemzetiség:

Vallás:

Balalik István

Szentendre, 1931

-

négy gimnázium, ipariskola

cipész kisiparos (1948-1974), fűtő (1975-1991)

magyar

r. kat.

Féltestvér 1

Teljes név:

Születési hely és idő:

Hol élt még:

Halálozási hely és idő:

Iskolai végzettség:

Foglalkozás:

Nemzetiség:

Vallás:

Házastárs:

Gyermekei:

Balalik Mária

Szentendre, 1920

n.a.

n.a., 1985.

ipariskola

női szabó, férjhezmenetel után htb

magyar

r. kat.

n.a.

három gyermeke született

Féltestvér 2

Teljes név:

Születési hely és idő:

Hol élt még:

Halálozási hely és idő:

Iskolai végzettség:

Foglalkozás:

Nemzetiség:

Vallás:

Házastárs:

Gyermekei:

Balalik Teréz

Szentendre, 1922

n.a.

n.a., 1985.

elemi

irodai alkalmazott (a városi tanácsnál Szentendrén)

férjhezmenetel után htb

magyar

r. kat.

n.a.

két fia született

Házastárs

Teljes név:

Születési hely és idő:

Hol élt még:

Halálozási hely és idő:

Iskolai végzettség:

Foglalkozás:

Balalik Istvánné, sz. Kodys Mária

n.a., 1930

n.a.

Szentendre, 2001

n.a.

bet. munkás (töltőtoll üzem)

1965 után htb, alkalmi munkák (mosás, vasalás)

Nemzetiség:	n.a.
Vallás:	r. kat.
Szülei:	anya: Kodys Erzsébet, sz. 1890 körül
Testvérei:	féltestvér: Kodys Rozália, megh. 1980 körül

Gyermeke 1.

Teljes név:	Balalik Magdolna
Születési hely és idő:	Szentendre, 1965
Hol élt még:	-
Halálozási hely és idő:	-
Iskolai végzettség:	szakiskola
Foglalkozás:	szakács, adminisztrátor
Nemzetiség:	magyar
Vallás:	r. kat.
Házastárs :	n.a.
Gyermekei:	Zita, Attila

Gyermeke 2.

Teljes név:	Balalik Ágnes
Születési hely és idő:	Szentendre, 1967
Hol élt még:	-
Halálozási hely és idő:	-
Iskolai végzettség:	szakiskola
Foglalkozás:	női szabó kisiparos
Nemzetiség:	magyar
Vallás:	r. kat.
Házastárs :	n.a.
Gyermekei:	Dóra (sz. 2005)

Gyermeke 3

Teljes név:	Vadas István (felesége első házasságából)
Születési hely és idő:	n.a., 1956
Hol élt még:	n.a.
Halálozási hely és idő:	-
Iskolai végzettség:	szakiskola
Foglalkozás:	autószerelő, kamionos, panzió tulajdonos
Nemzetiség:	magyar
Vallás:	r. kat.
Házastárs :	n.a.
Gyermekei:	István, Judit

Gyermeke 4

Teljes név:	Vadas István (felesége első házasságából)
Születési hely és idő:	n.a., 1958
Hol élt még:	n.a.
Halálozási hely és idő:	-
Iskolai végzettség:	szakiskola

Foglalkozás: festő-mázoló
Nemzetiség: magyar
Vallás: r. kat.
Házastárs : n.a.
Gyermekei: Erika

Apa

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:

Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:
Vallás:
Testvérei:

Balalik József

n.a., 1888
Németország, 1920 előtt,
Szentendre, kb. 1920-1944
Szentendre, 1944
ipariskola
cipésmester
n.a. (grúz?, török? származású)
r. kat
11 testvére volt

Apai nagyapa

Teljes név: n.a.

Apai nagyanya

Teljes név: n.a.

Anya

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:
Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:
Vallás:
Testvérei:

Balalik Józsefné, sz. Janek Anna

Szentendre, 1896
-
Szentendre, 1966
n.a.
gazdálkodó, cipész
magyar (szlovák származású)
r. kat.
Janek József (1890-1948);
Janek István (1898-1962), kereskedő (szatócsboltja volt), feleségével Szentendrén éltek;
Janek János (1905-1990)

Anyai nagyapa

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:
Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:

Janek József

Ružomberok (Osztrák-Magyar Monarchia), 1870
Szentendre, kb. 1890-1933
Szentendre, 1933
n.a.
kubikus, alkalmi munkás, gazdálkodó
szlovák

Vallás:	r. kat.
Szülei:	n.a.
Testvérei:	n.a.

Anyai nagyanya

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:
Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:
Vallás:
Szülei:
Testvérei

Janek Józsefné, sz. Migra Mária

Ružomberok (Osztrák-Magyar Monarchia), 1870
Szentendre, kb. 1890-1939
Szentendre, 1939
n.a.
alkalmi munkás, gazdálkodó
szlovák
r. kat.
n.a.
n.a.